

Yak'usda Bughunek Unzoo, 'I Mark Yuk'uné'uzguz

*John dune too be 'ulh'en 'en Yak'usda bughunek
be hubulh yalhtuk*

¹ Ndi khunek unzoo, 'i khunek 'udechoo, 'i Sizi Gri, Yak'usda buYe' bugha. ² 'Uda Yak'usda be nus whunilh'en, ndi Yak'usda bughunek bugha 'uk'une'úsduguz, 'i 'et njan ndutni,

“ ‘Yak'usda 'ust'ah, sóo zelhts'ai,
'uyoon khunek suba na'á ntsuh tes'alh,
mba lhaoodutelilh 'et wheni.’

³ 'Et keyah, 'aw dune chahóot'ih,
dune 'ultus hahuyih hoh,

'NeMoodihti whuz de uyalh, buti buba
lháoodahleh.

Lhuteyalh hoonzoo 'ink'ez lhts'e whudez'a
buba whulhtsi,” ni.

⁴ 'Et 'uhóoja John dune too be 'ulh'en, 'aw dune chahóot'ih ts'ih ninya 'ink'ez tube 'o budáni, “Lubeshi whuch'a nuhwhubeni náhandunoohleh, 'ink'ez too be 'oohneh, 'aw 'et t'eh zeh Yak'usda nuhwhulubeshi nuhwhuba 'ún yutelhdulh.”

⁵ Ts'iyannah Judea whunat whut'en 'ink'ez Jerusalem whut'en chah hits'un lhghadindel 'ink'ez John dune too be 'ubulh'en hiyoozélhts'ai. 'Ink'ez hubulubeshi hubugha hunáhuwhulnuk hoh nyo 'et took'oh Jordan huwhútni toot 'et John dune too be balh'en. ⁶ 'Ink'ez John dune

too be 'ulh'en khunai* gha sdútl'oo, 'i ye dune unli 'ink'ez 'uzuz se be sudelhú'oo. Tulk'us cho 'ink'ez honey, 'i ya'alh inle. ⁷ 'Et ndo búlhni, “Dune sk'élh'az whusatéyahl sughanus dezti ho' 'int'ah. 'Aw bukechun ketl'oolh buba k'unaidutes'uk 'et whunts'ih huba soo cha'lhútdzoo. ⁸ Too be 'unwhulh'en 'et whunts'ih ndun dune 'en Ndoni be too be 'unwhutelilh 'ink'ez Ndoni nuhyédute'ah.”

Sizi too be 'úlya 'ink'ez netsudúle tink'us 'óoneh hukwa yóolhdzih

⁹ 'Et sa ilah hukw'elh'az Sizi Gri Nazareth† ts'ih hainya 'ink'ez took'oh Jordan huwhútni toot 'et John dune too be 'ulh'en Sizi too be 'uyínla. ¹⁰ Soo Sizi tooz hanaja íbulh, nduk yak'uz dá' dutékez whutélh'en, 'ink'ez Ndoni, dut'aiyaz k'una'a, dove hiyúlhni, ndus de buk'eyít'o. ¹¹ 'Et 'uwhútni, “Nyun suYe' inli. Tube nk'esi', 'ink'ez tube nyulh hoonúst'i.” ¹² 'Et 'ahoh Ndoni 'en Sizi nye'un 'aw dune chahóot'ih ts'ih wheyálh'a. ¹³ 'Et dit lanezi dzin (40) Sizi 'aw dune chahóot'ih inda 'ink'ez Satan tink'us 'óoneh hukwa yóolhdzih. Khunai tsiyaini 'i chah hoonli. 'Et lizas whusahándel, 'ink'ez hiba ne'ut'en.

Dinah lhook ka 'uhut'en, 'en Sizi, “Anih,” hubúlhni

¹⁴ John dune too be 'ulh'en, tsak'ehíya'ai hukw'elh'az, Sizi Galilee ts'ih ninya 'ink'ez hubulh yálhtuk nts'e na'a Yak'usda buk'úne whut'en, 'et hubugha. ¹⁵ 'Ink'ez 'et 'utni, “Ndi khunek unzoo, 'i 'int'ah. K'an 'aw 'et whusahónzut.

* **1:6** Ndi khunai, “camel” hiyúlhni. † **1:9** Nazareth, yun k'ut Galilee 'et whuz'ai.

'Aw 'et nilhdukw Yak'usda buk'úne whutet'en ho' hoont'ah. Lubeshi whuch'a nuwhubeni náhandunoohlelh, 'ink'ez ndi khunek unzoo, 'i nuhwhuba 'alha 'oot'e 'ink'ez wúlhchoot!" ¹⁶ 'Et Sizi bun k'ut Galilee taba nuya hoh nanah lhook ka' hut'en hubunilh'en 'en Simon 'ink'ez bulhutsin Andrew bulh lhoombilh tahíyalhdel lhook ka 'uhut'en hinli 'et huwa. ¹⁷ 'Et Sizi ndo búlhni, "Suneh'us, dune ka 'ooht'en whunwhudoolh'eh sih." ¹⁸ 'Et 'ahoh hubuloombil hiladetnik 'ink'ez hik'ah ts'ih 'uhoot'en ka hiyuntez'az. ¹⁹ 'Et 'o 'unyaz hahándel 'et 'uyoon nanah lhulhutsinkah James 'ink'ez John bulh Zebedee buye'kah 'en hubutelh'en butsi' bet buloombil nahutl'oo. ²⁰ Soo Sizi hubutelh'en ibulh, "Anih," hubúlhni. 'Aw 'et Zebedee buye'kah Sizi bulh whehá'az. Zebedee 'ink'ez yuba 'ut'en chah 'aw 'et ts'i bet hudélhts'i hoh bughoh whehá'az.

Dune ntsi' buyudínda

²¹ Keyah Capernaum† huwhútni whuz hunindel. 'Om bun dzin Lizwif nahulyis dzin, 'et Sizi Lizwif hubuluglez 'et bughut danínya 'ink'ez whehubondunilh'i. ²² Dune yudántso tube huba hooncha, soo buba 'uhoont'ah k'una'a hoh dune wheoobodalh'i, 'aw Moses be' dustl'us 'uk'une'úsduguz buk'una'a ilah 'utni. ²³ 'Et 'ilhunuh dune hubutah usda, 'en ntsi' nududeh, 'i k'úne' 'ut'en, 'alzul hoh 'utni, ²⁴ "Sizi Nazareth whut'en ndet nets'ú hukwa' ninzun? Hoolah netalhtsilh ka ih whusaínya? Ndan ninli t'enyunúszun, nyun Yak'usda ba lubeshi bughu hoolah, 'en 'unint'ah." ²⁵ 'Et Sizi hukwa' yudani hoh ndi

† **1:21** Capernaum, yun k'ut Galilee 'et whuz'ai.

yúlhni, “T'eduzinìh hoh buyáh hanaindaih!” ²⁶ 'Et ntsi' nudúdeh, 'i ndun dune yukootelhdzut, 'alzul, 'ink'ez yuyáhanaja. ²⁷ Ts'iyannah huba hooncha k'et 'et 'ulhódutni, “Dant'un dune 'int'ah, whutsuh da chats'udústs'uk 'et whuneoodulh'eh? Bughunek be whúnujut k'et ntsi' nudúdeh, 'i whunts'ih hik'úne' 'ut'en.” ²⁸ 'Aho Galilee keyah whuti whunat whut'en Sizi hiyulh údants'o.

Sizi lhanah dune hunduda soo ná'bulh'en

²⁹ 'Aw 'et Lizwif luglez tínahundel. Simon 'ink'ez Andrew bukoo ts'ih hunindel, James 'ink'ez John bulh chah whuz huni'az. ³⁰ Simon bubez kwusuti k'ut sulhti. Buyust'e nezul, 'i be undúda. Sizi whuz ninya ibulh ndi hidáni. ³¹ 'Et yughu ninya 'ink'ez yula t'az nduk yilhchoot. 'Aho ts'eke soo 'uja 'ink'ez hubugha ná'unt'ai. ³² Hulgha sa yun ts'ih tez'ai hukw'elh'az, ndan hünduda 'ink'ez dunnah ntsi' nudúdeh, 'i k'úne' hut'en chah Sizi gha banínla. ³³ Ts'iyannah 'et keyah whut'en ndati 'ilhúhowezdel. ³⁴ Lhawh dédowh dada, 'i be hünduda, 'en Sizi soo ná'balh'en 'ink'ez ntsi' nudúdeh, 'i k'úne' hut'en, 'en chah dune yé hanabunanyoot. Ntsi' nudúdeh, 'i 'aw yahoolhtuk butl'achahó'al, t'ehinínzun 'et huwa.

Keyah Galilee huwhútni, 'et Sizi Yak'usda bughunek be yálhtuk

³⁵ 'Om bun 'uda 'awhuz hootel'eh whutsuh da, 'et Sizi didinya 'ink'ez 'az whenya. 'Et nyo keyah whuch'a siya, ndet soo nehoolah ts'ih, whuz ninínya. 'Et tenadedli. ³⁶ Simon 'ink'ez dulh 'úhut'en, 'en Sizi híkunuta. ³⁷ Nahuyilhti hoh 'et 'uhyúlhni, “Ts'iyannah nkúnuta.” ³⁸ 'Et Sizi ndo búlhni, “Uts'un keyah ts'ih chah uztoodelh huba'

hoont'ah dune bulh yatelhtuk, 'et huba whusáya.”
³⁹ Galilee ndulhcho nukéhudezde luglez totsuk hubulh yálhtuk 'ink'ez ntsi' nudúdeh, 'i dune ye hanábuneyukw.

Dune bukak whulhjut, 'i leprosy hiyúlhni, 'en Sizi soo ná'yinla

⁴⁰ 'Ilhunuh dune, bukak whulhjut, leprosy hiyulhni, 'en Sizi ghu ninya, dugwútsi bé nenínya 'ink'ez yuts'u tédudli dula 'ooneh ka. “Nyun hukwa' ninzun t'eh, be ilhtus, 'i 'int'i, 'i be suná'ilhdeh,” yulhni. ⁴¹ Sizi yugha té'nanzin, yuts'un delhúnik 'ink'ez yut'agheznai. “Hukwa' nuszun, soo na'íntneh,” yulhni. ⁴² 'Et zeh ndun dune bukak whulhjut, 'en soo ná'uja. ⁴³ Sizi khunekti be yulh yálhtuk 'ink'ez 'aw 'et whenáyalh'a. ⁴⁴ Ndun dune natesja 'et Sizi ndi yúlhni, “Soo zelhts'ai, 'uyoon dóni gunih! Inyalh ts'ih náwhulnuk 'en buts'ínyalh 'ink'ez nyunoolh'en. 'Et 'ants'ih soo na'ínja hukw'élha ndet Moses bughunek k'una'a náwhulnuk nts'u húkwa' 'utni, 'i hubugha íon'alh. 'Et ts'iyannah whúntalhtun ts'ah'un soo na'ínja.” ⁴⁵ 'Et whunts'ih ndun dune whenája 'ink'ez ts'iyannah ndo budáni 'o nus huwe yalhtuk k'et Sizi 'aw keyah dune tunóya ghaít'ah. 'Et n'awh dune chahóot'ih hoh dune unli. Lhelhts'un teh whut'en whuz highu lkh'esúdel.

2

Dune buyust'e dechadusnik, Sizi soo ná'yinla

¹ 'Et hukw'elh'az whutezut hoh Sizi koo Capernaum ts'ih lhgha nadija. Ts'iyannah whulh 'úhuduzts'ai. ² 'Et 'ahoh dune 'ilhuhowezdel.

Whuz dune lhanah 'ilho daníndel k'et 'aw whuz'ai hoolah, ndati 'i bulh whudezbun. 'Et Sizi Yak'usda bughunek bugha hubulh yálhtuk. ³ Yalhtuk hoh dinah dune, 'en 'ilhunuh dune buyust'e dechadusnik Sizi ts'un hítezkai. ⁴ Whuz dune hulan 'ink'ez 'aw Sizi highah nióodelh ghaít'ah. 'Et nduk bun 'i k'ehiyílhti 'ink'ez soo ndet Sizi 'int'ah bat'en, whuz ndun dune buyust'e dechadusnik ndus de yuk'usti, 'i bulh hukwu hininkai. ⁵ 'Et Sizi dahóolcho huba 'alha 'uhoont'ah t'oonínzun, ndun dune buyust'e dechadusnik 'ulhni, “Uski nyulubeshi ts'iyawh mba hoolah sulí.” ⁶ Bulunah Moses be' dustl'us 'uk'une'úsduguz, 'en nyo 'et hudelhts'i 'ink'ez 'uhinínzun, ⁷ “Ndan na'dunúdzun hoh 'utni, Yak'usda ch'a yalhtuk. 'Aw dune lubeshi n'un hutoolhdelh ghaít'ah, Yak'usda 'en zeh lubeshi n'un yutelhdulh ho' 'int'ah.” ⁸ 'Et Sizi buyeghah be daja huninzun t'ewhunínzun 'et 'ahoh ndo búlhni, “Dáhoont'ah huwa hoh teh nuni nahzut? ⁹ Ndet dega nus huwa चाहóolnah, ndun dune buyust'e dechadusnik 'udutésnilh, ‘Nyulubeshi mba 'un telhdel,’ k'us ‘Dinadindaih 'ink'ez ninya?’ ¹⁰ Whunuh whuntelhtun, yinkak dune ye', 'en njan ndi yun k'ut lubeshi n'un tulhdelh huba' hoont'ah.” 'Et ndun dune buyust'e dechadusnik yúlhni, ¹¹ “Nyudúzni, bukw'usinti 'i ilhchoot 'ink'ez nkoo ts'ih naíndalh.” ¹² Ts'iyawh hinilh'en hoh 'a hoh dinadija, yuk'usti, 'i yilhchoot 'ink'ez ts'iyannah nalh whenája. Soo ts'iyawh huba hooncha 'ink'ez Yak'usda hidálhti 'ink'ez 'uhútni, “Aw whutsuh da 'et nduhoont'ah 'aw chats'uwhes'en.”

Sizi, 'en Levi, “Anih,” yulhni

13 'Et chah Sizi taba ts'ih lhghanadija. Hulan hoh highu nindel hoh 'et whubodalh'i. 14 'Et Sizi wheghah uyalh hoh Alphaeus buye' Levi, Capernaum hoonkuti huwunli ka sooneya 'ilhunughesdzaih, 'en Sizi yutelh'en, 'et ndi yúlhni, “Sunanyalh.” 'Et Levi dudinya 'ink'ez yuk'ah ts'ih oot'en ka yuntezya. 15 Hukw'elh'az 'et Levi bukoo lhannah ndunnah sooneya 'ilhughnesdzaih 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, Sizi yugha hoodul'eh chah 'et hubula na'ut'alh. 16 'Et Moses be' dustl'us yuk'ununa'úsduguz 'ink'ez Pharisee dédowh, Sizi hinilh'en ndunnah lubeshi 'ulh'en, 'ink'ez sooneya 'ilhughnesdzaih hubula na'ut'alh. Ndunnah Pharisee Sizi yugha hoodul'eh hubuhoodulhkut, “Dáhoont'ah huwa ndunnah hubula 'ah'alh?” 17 Sizi hubuduzts'ai 'ink'ez ndo búlhni, “Ndan soo 'ínt'ah, 'aw yoo be duyun ka cha'hunízun, ndan nduda, 'en zeh yoo be dúyun ka' huninzun. 'Et whuz na'a zeh si chah dune ts'ah'un 'int'ah na'dunúdzun ba whusáchasyal, lubeshi 'ulh'en lht'anahunoodelh hubudutésnilh 'et wheni whusáya.”

Dune saha'húdelya 'et hukwa Sizi hiyoodulhkut

18 'Et John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh 'ink'ez Pharisee hubugha hoodul'eh chah sahá'hudelya hoh 'uyoon Sizi highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Et dáhoont'ah huwa John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh 'ink'ez Pharisee hubugha hoodul'eh chah saha'húdelya 'et whunts'ih nyun ngha hoodul'eh, 'en 'aw sahácha'hudilyel?” 19 Sizi ndo búlhni, “Aw ih k'an lhghusduke bulh dunekah sahá'hudutelyelh? 'Awundooh! Ndunnah hubughun ts'úzdel, ndun dune bu'at whuzdli,

'et hubutah usda t'eh, 'aw sahácha'hudilyel. ²⁰ 'Et whunts'ih whusawhutélts'ulh ndet ndun dune 'at ut'i bughu nayitélchulh. 'Et dzin whusawhélts'ut t'eh, 'et sih saha'hudutelyelh.” ²¹ “Aw 'ilhunuh naih k'an, 'i naih jut be lhudunoolhkalh ghaít'ah. 'Et ndúja t'eh, ndi naih k'an, 'i be lhts'etech'ulh, 'et nyoo naih jut lhts'ench'ul 'i bulh hanaitech'ulh 'ink'ez 'o nus hooncha tele. ²² 'Et whuz na'a 'aw 'ilhunuh mai too, 'awhuz 'ut'en, 'i 'uzus 'ujut, 'i be híyoolhdzeh huba cha'hóot'ah. 'Et nduhiyínla t'eh ndi mai too zus jut, 'i buk'otéltulh 'ink'ez mai too nadutejulh 'ink'ez buzus bulh tinta' tet'ilh. Mai too 'awhuz 'ut'en, 'i uzus k'an, 'i be yóoldzeh huba' hoont'ah.”

Nahulyis dzin hukwa' hoodulhkut

²³ 'Et doo chah nahulyis dzin 'uhoont'ah hoh, Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh tl'o k'ut wheghah hidulh hoh, tl'o mai hoonuye. ²⁴ 'Et Pharisee Sizi 'uhiyúlhni, “Nilh'en dáhoont'ah huwa ngha hoodul'eh nats'ulyis dzin 'et 'uhut'en? 'Aw 'et nduhóot'en huba cha'hoot'ah.” ²⁵ Sizi ndo búlhni, “Aw ih hukw'e yachalhtih David dája hoh da, yoo'alh, 'i hoolah, yulh 'úhut'en teh buye'élts'ul 'et 'uja, ²⁶ Yak'usda bukoo 'et danínya 'ink'ez ndi lhes Yak'usda bugha iní'ai, 'i yu'alh 'ink'ez yulh 'uhut'en, 'en chah hiya'al. Nawhulnuk 'aw 'en zeh hiyoo'alh huba' hoont'ah, 'et whunts'ih David 'ink'ez yulh 'uhut'en chah nduhuja. Hoh da Abiathar 'en nawhulnuk bumoodih unli ho' hooja.” ²⁷ 'Et Sizi ndo búlhni, “Nahulyis dzin dune huba whulhtsi, 'ink'ez dune, 'en 'aw nahulyis dzin huba cha'hílnel. ²⁸ 'Et huwa yinkak dune ye',

nahulyis dzin 'et whunts'ih nts'e na'a ne'hutet'ilh hukwa' huninzun huba' hoont'ah.”

3

Sizi Gri dune bula únduda 'en soo na'yinla

¹ 'Et Sizi Lizwif hubuluglez ts'ih danínya. 'Ilhunuh dune bula 'aw ye nucha'ust'en, 'et usda. ² 'Et Pharisee tube Sizi highunli nahulyis dzin tulih ndun dune ka hoonli nayoolhyih, hukwa hik'ého'ah, 'et hukwa highunli. ³ Sizi ndun dune bula ka hoonli 'en 'uyúlhni, “Didinyih 'ink'ez 'udez inyalh!” ⁴ 'Et Sizi huboodulhkut, “Neghá whunt'ai ih nats'ulyis dzin, hubula 'uts'utenilh k'us 'uts'uduntélhda, uztelhyih k'us hoolah ts'utelhtsilh?” 'Aw dája chahudinil. ⁵ Sizi tube hunílch'e hoh hubutunuyú'en tube budzi ndesda, ndunnah stabe hubudzi duts'un. 'Et ndun dune ka hoonli yulhni, “Lhk'utdughelnih!” Ndun dune 'en lkh'udughellhúnik ibulh 'ilhk'us ts'ih k'una'a soo ná'uja. ⁶ 'Et 'ahoh Pharisee nyo luglez tínahundel 'ink'ez Herod dédowh bulh highu yalhtuk nts'e na'a Sizi hituzelghelhelh 'et wheni lhahóduleh.

'Ilhuhowezdel bun k'ut taba hudilhts'i

⁷ 'Et chah Sizi yugha hoodul'eh tubulh Galilee bun ts'ih lhgha hudindel. Galilee keyah whut'en whuz lhgha hidunindel 'ink'ez lhelhyoo keyah ts'ih huhandel tubulh. Judea ts'ih hahandel chah, ⁸ Jerusalem whut'en, Idumea ts'ih hahándel, Jordan took'oh wheghah whut'en, 'ink'ez ndunnah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en chah, ts'iyawh Sizi higha 'ilhuhowezdel lhat tune'út'en hiyulh 'udánts'o 'et huwa. ⁹ Lhanah 'ilhuhowezdel

Sizi lhube' hintelhjulh 'et whuch'a yugha hoodul'eh, "Ts'iyaz suba lhadáhleh," hubulhni. ¹⁰ Lhanah hunduda soo na'ubinla 'ink'ez 'uyoon hit'aóonalh hukwa' hut'en, ¹¹ 'ink'ez ndunnah ntsi' nudúdeh, 'i hubuyudínda, Sizi hitulh'ih teh, hibur nachánuldulh, 'ink'ez hahúzulh hoh 'uhutni, "Nyun Yak'usda buYe' inli ho' 'int'ah." ¹² 'Et Sizi khunekti be ndunnah ntsi' nudúdeh, 'en ndo búlhni, "Khun ndan 'ust'ah doohntni gunih!"

Lanezi 'o 'at nanah (12), 'en Sizi 'et 'utaháooanla

¹³ Dzulhyaz k'ut nduk whenya hoh ndunnah hubuka' ninzun 'en hubuka' dani 'ink'ez hits'uh whendel. ¹⁴ Lanezi 'o 'at nanah, 'en 'utaháooanla. 'Et ndo búlhni, "Sulh 'óht'e ka 'utahanhóla, dune bulh yátelhtuk ka nuhwutélh'alh, ¹⁵ 'ink'ez ntsi' nudúdeh, 'i dune buyuh hanainóohyukw 'ink'ez dune soo na'boolh'en, 'et nuhwutl'ahó'ai." ¹⁶ Ndunnah lanezi 'o 'at nanah, 'en 'utaháooanla Simon, 'en Sizi "Peter" naidútni. ¹⁷ James 'ink'ez bulhutsin John, Zebedee buye'kah 'en Sizi Boanerges nabudátni, ndi boози, 'i "Huhuske" ni ho 'utni; ¹⁸ Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus buye', Thaddaeus, Simon 'en ts'ah'un 'ut'udil'i, ¹⁹ 'ink'ez Judas Iscariot chah 'en Sizi be ná'oodutekulh.

Netsudule Sizi Gri buyudínda hutni

²⁰ 'Et doo chah zeh 'ilhohuwezdél hulai k'et Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh bulh 'uhute'alh, 'et whunts'ih 'aw 'uhooneh ghaít'ah. ²¹ Lhanah dune 'uhutni, "Beni hoolé" hutni 'ink'ez bulhutsinkah hiyulh údants'o hoh hika natesdel bu-deni 'et tinta' 'oot'en whuch'a. ²² Moses be'

dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, Jerusalem ts'ih huhandel, 'en 'uhutni, “Beelzebul buyudínda 'ink'ez ntsi' nududeh bumoodih 'en ye úlhtus yugha óoni'ai, 'et huwa ntsi' nududeh, 'i dune but's'u hanaoobuneyukw.” ²³ 'Et Sizi, “Anih,” hubúlhni, 'ink'ez hubulh náwhulnuk higha hodool'eh ka, “Nts'e na'a Satan dich'oh na'dudúntejulh? ²⁴ Keyah whut'en lhch'az nihúdendel t'eh, 'et keyah hoolah whutéle, ²⁵ k'us 'ilhunuh bukoo whut'en lhch'az nihúdendel t'eh, 'et bukoo whut'en hoolah whutéle. ²⁶ 'Et Satan dich'oh dulh duch'a nenadenja 'ink'ez lhch'a nihúdendel t'eh, 'aw sa 'uhoot'e ghaít'ah 'ink'ez hoolah whutele.

Ndan Ndoni ch'a detni be yahulhtuk, 'aw buba whunaoodootnah ghaít'ah

²⁷ “Aw 'ilhunuh dune whunts'ih njan dune ulhtus bukoo 'et datdutooyis 'ink'ez te'oolelh ghaít'ah, 'et ndunah dune ulhtus 'en yulghel choo, 'et sih yughu te'oolelh. ²⁸ Soo ts'ah'un nuhwhudúzni, ts'iyannah dune bulubeshi 'ink'ez Yak'usda ch'a yátuk chah, ts'iyawh hububa n'ún whuteldulh. ²⁹ 'Et whunts'ih ndan Ndoni ch'a yáhalhtuk, 'en 'aw bulubeshi buba n'un yutoolhdelh ghaít'ah, 'ilhuz wheni huba nahutedeh.” ³⁰ Sizi hubudani, 'et huwa ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'uhútni, “Ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda!”

Sizi bu'ama 'ink'ez bulhutsinkah hits'u tédulh

³¹ 'Et Sizi bu'ama 'ink'ez bulhutsinkah teh whusahándel koo yoo 'az ts'ih, 'et nahudelhúya hoh koo whez ts'ih khunek hits'o t'l'adá'ai. ³² Dune 'ilhuhowezdel Sizi hinat delhts'i 'ink'ez 'et 'uhiyúlhni, “Nilh'en nyu'ama 'ink'ez

nyulhutsinkah ye'at 'az 'uhint'ah 'ink'ez nka' hoodulhkut.” ³³ 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndan su'ama k'us ndunnah sulhutsinkah?” ³⁴ Ts'iyawh hudelhts'i hubutunúyuz'en 'ink'ez 'utni, “Whunulh'en njan ndunnah, 'en su'ama 'ink'ez sulhutsinkah chah 'uhint'ah. ³⁵ Ndunnah Yak'usda k'úne' 'ut'en unli, 'en sulhutsin, sulhtus, 'ink'ez su'ama 'uhint'ah.”

4

Ha'nule bugha whúts'odul'eh

¹ 'Et bun k'ut Galilee huwhútni, 'et doo chah 'ilhuhowezdel Sizi higha wezdel 'ink'ez hubodulh'eh. 'Ilhuhowezdel hulai k'et ts'iyaz bet natl'adeda. 'Et 'o nus lih dudekelh 'et whuts'un 'ilhuhowezdel taba nahudelhúya hubodulh'eh. ² Lhat hukw'e hubulh nawhulnuk huwa ha hodool'eh 'et wheni. ³ “Soo suzelhts'ai, 'ilhunuh ha'nule, há'untelelh ts'ih whenya. ⁴ 'Et ha'nule hoh bulah ti nanánkat. 'I dut'aiyaz whusahándel 'ink'ez ts'iyawh hineldel. ⁵ 'Et bulah tse tah nanánkat, 'ankw'us yunyaz hoolah, 'et huwa 'ahoh hanusduki. ⁶ Bughih hoolah 'et huwa hasain'ai hoh ts'iyawh yanúdezgi 'ink'ez hoolah suli. ⁷ 'Et bulah chah whus cho tanínkat. 'I chah whus cho whutah bulh hananyi bulh lhéwhuntlah 'ink'ez 'aw hachániyel. ⁸ 'Et 'onghah, 'i yun unzoo, 'i k'ut nanánkat hoh soo hananyi 'ink'ez bumai bulah tat lanezi (30) bumai suli, bulah lhk'utat lanezi (60) bumai suli, 'ink'ez bulah lanezi lanezi (100) bumai suli.” ⁹ 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndan budzo hooni, 'en huyoozólhts'a huba' hoont'ah.”

Bugha whúts'odul'eh, 'i di unli ho' 'int'ah?

10 'Et Sizi dich'oh 'int'ah hoh bulunah hiy-oozálh'ts'ai whel'a bulh Sizi higha wézdél 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Dája dani, 'et neba hukw'u nuhílhye.”

11 Sizi ndo búlhni, “Nts'e na'a 'utenilh Yak'usda budune hik'úne' 'ut'en, k'an whuts'un dune ch'a nonú'i. 'Et k'an ts'iyawh nuhwhuba hahónla t'oonoohzeh ka, 'et whunts'ih 'uyoon dune, 'en higha hódool'eh k'una'a zeh hubulh yálhtuk. 12 'Et huwa:

'Honilh'en 'et whunts'ih 'aw chahuwhés'en wule.

'Uhoozélh'ts'ai 'et whunts'ih 'aw t'echahonoosze.

'Et bubeni taóodelts'ut 'ink'ez Yak'usda ts'un nahulhú'a t'eh, 'et bulubeshi buba 'ún yutelhdulh.”

Ha'nule bugha whúts'odul'eh, 'et Sizi neba hukw'u nuhílhye

13 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndi bugha hodulhú'eh, 'aw ts'ah'un nichawhah'al t'eh, 'ink'ez 'uyoo bugha hoodelhú'i t'eh, 'et nts'e na'a simba 'oohneh ts'ah'un neoteh'alh?” 14 'Et Sizi ndo búlhni,

“Ha'nule 'en Yak'usda bughunek 'aínule. 15 Buluh Yak'usda bughunek ti nanúkat, 'i hidits'o teh, 'et 'ahoh Satan khunek budzi bughu yílhchokw.

16 Ndi ndai da tse tah 'anelya, ndunnah 'i k'una'a zeh 'uhint'ah. Ndi Yak'usda bughunek hidits'o 'ink'ez soo 'ahoh huhóont'i hoh huyilhchuk. 17 'Et whunts'ih dich'oh 'aw bughih hoolah li'hint'ah.

'Et huwa 'astl'iyaz zeh buba 'alha' hoont'ah. 'Ink'ez ndi khunek 'i bugha dzuh nuhudeh 'ink'ez 'onghunnah buch'a hudetni. 'Et huwa 'ahoh ndi khunek hiladutnih. 18 Ndai whus tah 'anankat, ndunnah 'i k'una'a zeh 'uhint'ah. 19 'En khunek

hidits'o, 'et whunts'ih ndi yun k'ut huwu ni udli, ndi yun k'ut soo uzde'a 'uhoont'ah, 'ink'ez ndai ndi yun k'ut huhóont'i tune' hut'en, 'et 'i ts'iyawh whus cho 'i be bulh lhewhullhuk. 'Et huwa 'aw lhadoolneh wule ghait'ah. ²⁰ 'Et bulunah yun unzoo, 'i k'ut nanánkat 'i li'hint'ah. Yak'usda bughunek hidits'o, hiyílhchukw, 'ink'ez budzi yuh nihíyu'aih, 'et bumai whulhlhah. Bulunah tat lanezi (30), bulunah lhk'utat lanezi (60), 'ink'ez bulunah chah lanezi lanezi (100).”

Too dez'kun 'i hukw'usu'ai 'i Sizi yughi yailhtuk

²¹ 'O 'un Sizi ndo búlhni, “Too dez'kun dune dainí'ai 'ink'ez k'its'ai tulih yeyuh niyúte'alh, k'us kw'usuti t'ah tulih niyúte'alh? 'Awundooh! Hukw'usu'ai ba'hoont'ah, 'et hukw'eíte'alh. ²² 'Et huwa ndai whu'iz 'int'ah, 'i ts'iyawh ts'et haóotekulh.” ²³ 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndan hubudzo hooni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.” ²⁴ 'Et chah ndo búlhni, “Huwahli 'ink'ez soo cho soo zélhts'ai t'eh, soo bugha hóodolhu'eh whuz na'a Yak'usda 'o 'un chah sih nuhla 'ooneh. ²⁵ Ndunnah sughunek soo cho hiyoozélhts'ai, 'en 'o 'un chah hiyootuzélhts'ilh 'ink'ez higha hódutel'eh. 'Et bugha óotet'alh 'ink'ez ndunnah chahiyootuzélhts'ilh, 'en sughunek hidánt's'o 'et whunts'ih hinaoodutelnah.”

Haníyeh, 'i bugha whúts'odul'eh

²⁶ 'Et Sizi 'utni, “Nuhwhubulh naóotelhúnuk Yak'usda buk'úne' whut'en, 'et hubugha dune lí'ut'en 'a'nulye, 'i 'ainúle whuz na'a 'int'ah. ²⁷ 'Et hukw'elh'az 'ulh'ek usti 'ink'ez dzenis 'et n'awh ne'út'en, 'et nduhoolyez hoh 'ainanla, 'i buk'unónultalh 'ink'ez haníyeh 'et whunts'ih 'aw

t'oonízun dat'en hoh hanúlhyih. ²⁸ 'Et yun 'i bugha hanúlhyih 'ink'ez bumai whulhlhieh. 'Udechoo yun yuh hanúduki, 'et nuyeh 'ink'ez dinyez 'ulhieh teh bumai whulhlhieh. ²⁹ 'Et bumai nut'ih teh, 'et dune tl'o be dut'as 'i be yut'us 'aw 'et há' nukat newhúninzut 'et huwa.”

Haníyeh, 'i Mustard hiyúlhni, 'i bugha whúts'odul'eh

³⁰ 'Et Sizi 'utni, “Daja uzdutenilh Yak'usda buk'úne' whut'en, 'et hukw'u nuts'úhulhye hígha hódool'eh 'i buk'únats'otelnuk? ³¹ Degha nus 'anulye, 'i nintsool, 'i mustard hiyúlhni. 'I dune yil-hchuk 'ink'ez yun 'ainulih. ³² 'Et hanúlhyih teh, 'ink'ez soo k'enulhyi, 'i ts'iyawh 'ut'an hanúlhyih degha nus 'udelcho 'ulhieh. 'Et huwa buzooschum dincha hoh lhts'enunúlhye, 'et dut'aiyaz yutah 'ut'o nilih.” ³³ Lhat higha hódool'eh ka hubulh yálhtuk dáhoolcho 'i be t'ehontezeh, 'et zeh hukw'u hubulh náwhulnuk. ³⁴ Higha hódool'eh, 'i be zeh hubulh yálhtuk, 'et whunts'ih dich'oh 'úhint'ah teh, yugha hoodul'eh, 'en soo cho huba hukw'ú nuhúlhye.

Nilhtsi cho 'ink'ez tatsi cho, 'i Sizi yuk'úne'ut'en

³⁵ 'Et hulhgha Sizi yugha hoodul'eh, 'en ndó bulhni, “Nyan tadatus ts'ih uztóoke.” ³⁶ 'Et 'ilho-huwezdel buch'a nahusdel, yugha hoodul'eh ts'i be hándel, Sizi 'uda ye usda, 'i be nyan hutezki, 'uyoo ts'iyaz chah hubulh tezkat. ³⁷ Khunyaz nilhtsi ulhtus tezts'i hoh tatsi dincha k'et ts'i be tadutih 'ink'ez 'ankw'us too be whendunimbun. ³⁸ 'Et Sizi ts'i niz ts'ih 'et tsi'alh k'ut tsilhu'al 'ink'ez nanésti. 'Et yugha hoodul'eh ts'ih nahiníldzut 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Nehodulh'eh, 'aw

'et yats'utedlah! 'Aw ih neghu ni chaínlah?" ³⁹ Sizi didinya hoh too k'ut nilhtsi khunek ulhtus, 'i be hukwa' yudáni, "Nilhts'i, 'ustl'e' 'ineh," 'ink'ez, "Tatsi nughuzina," 'ink'ez 'Aw 'et dónghel. ⁴⁰ 'Et Sizi yugha hoodul'eh ndo búlhni, "Dahoont'ah huwa stabe whenlhujut, 'aw ih bé 'alha' hoont'ah, 'i chaht'ih hoh 'aht'ah?" ⁴¹ 'Et tube whehunelhújoot 'ink'ez 'ulhódutni, "Dant'ah dune unli ho' 'int'ah? Nilhts'i 'ink'ez tatsi bulh 'i nts'ih yuk'úne' 'ut'en."

5

Dune ntsi' nudúdeh, 'i buyidélhts'i Sizi soo ná'yinla

¹ 'Et bun k'ut nyan nahuninki whuz Gadarene whut'en hubukeyah 'et 'uhoont'ah. ² Soo Sizi ts'i bé hainya ibulh 'ilhunuh dune tse bet dune 'adinla whuz de haínnya. ³ Ndun dune tel'en ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda 'ink'ez ts'un k'ut 'et whut'i. 'Aw dune tse tl'oolh be whunts'ih whehídoolht'uk ghaít'ah. ⁴ Lhat hoh bula 'ink'ez buke bulh hiyulhghel 'et whunts'ih hoh totsuk tse tl'oolh k'unuyéyuz 'ink'ez tse tl'oolh buke be lhulhú'oo, 'i chah yayalh'us. Ulhtus k'et 'aw dune hich'a 'oolhdeh ghaít'ah. ⁵ Dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh ts'un k'ut whutah 'ink'ez nódest'ai, hoh nuya hoh 'alzul 'ink'ez tse be bubut na'dudut'as. ⁶ Dzuh nilhdza, 'et yughu siyin hoh Sizi yutelh'en. 'Aho yuts'u télhgai 'ink'ez dugwutsi be yubut nachánetno, ⁷ 'ink'ez soo 'ultus 'alzul hoh 'utni, "Sizi degha nus Yak'usda buYe' ndet suts'o húkwa' ninzun. Yak'usda 'en be suts'un nahútanyelh dzuh nusíldzut ilah." ⁸ 'Et ndutni hoh Sizi ndi yulhni ntsi' nudúdeh, 'i ndun dune buyáh hanaindaih. ⁹ 'Et Sizi yoodulhkut, "Ndai nyoozi?" yúlhni. 'Et 'utni, "Legion, 'i

soozi 'int'ah. 'I lhanah nehughan 'uts'int'ah ni hoh 'utni.” ¹⁰ 'Et ntsi' nudúdeh, 'i Sizi soo yuts'u téduclih, “Njan keyah whuch'a netolh'a gunih,” yúlhni. ¹¹ Dzulh yeghah 'et goso lhai 'et 'ahú'alh. ¹² 'Et ntsi' nududeh, 'i Sizi ts'un tehududleh ndun-nah n'ún goso 'en buts'un neítelh'alh, 'et t'eh buyúdoodeh. ¹³ 'Et huwa 'ahoh Sizi hubutl'ahó'ai ntsi' nudúdeh, 'i dune yuts'ah hanádede 'ink'ez goso 'i yeyúdade. Goso 'ankw'us 2,000 'int'ah, 'i ts'iyawh wheghálg haz 'ink'ez too yanghan. ¹⁴ 'Et ndunnah goso ghuhinli whuhélg haz 'ink'ez keyah whutah khunek nihuni'ai. 'Et lhanah whusaíndel dáhooja hontelh'ilh ka. ¹⁵ 'Et Sizi highu nindel 'ink'ez dune hinilh'en ntsi' nudúdeh, 'i buyudelhts'i inle, 'et hukw'usda beni bugha nádelts'ut 'ink'ez soo dint'ah chah 'int'ah. Huba hooncha k'et tube whéhunelhújoot. ¹⁶ 'Et ndunnah ho'en, 'en dune hubudáni ndun dune ntsi' nudúdeh, 'i buyudélhts'i inle, dája 'ink'ez goso bugha chah. ¹⁷ 'Et Sizi highut tedudlih hubukeyah whuch'a naóoja ka. ¹⁸ 'Et Sizi ts'i be nádaih, 'et ndun dune ndun ntsi' nudúdeh, 'i buyudélhts'i inle, 'en Sizi yuts'u téduclih, “Nyulh 'óosneh,” yúlhni. ¹⁹ 'Et Sizi, “Awundooh,” yúlhni 'ink'ez ndi yúlhni, “Nkoo ts'un naíndalh 'ink'ez nyulh 'uhut'en teh hubudóni dálhcho 'i be nyuMoodihti nts'un budzi únzoo 'ink'ez dálhcho 'i be nla 'uja.” ²⁰ 'Et ndun dune whenája 'ink'ez lanezi keyah 'et whutah lhuséya Sizi daíyinla hoh yula 'uja 'et ndo búlhni. 'Et ndan yudants'o ts'iyawh huba hooncha.

Sizi, 'en Jairus butse' dinaidilhti 'ink'ez ts'eke, 'en Sizi yunaih t'agheznai

21 'Et Sizi nyan tadatus ts'ih whenahedúki 'ink'ez bun k'ut whuzih lhanah dune higha wezdel. 22 'Et Lizwif hubuluglez whumoodih Jairus hiyúlhni, 'en yughu ninya 'et Sizi yutelh'en hoh yubut nacháneti. 23 'Ink'ez tube cho yuts'un tédudlih, “Sustse'yaz 'aw 'et datétsah, sulh náint'us 'ink'ez buk'edólnih sih soo ná'ootneh 'ink'ez khoona sih.” 24 'Aw 'et Sizi yulh nátest'az. 'Et whuz lhanah dune yulh tezdel k'et lhts'un na'a hiyúlh lhgha dindel. 25 'Ilhunuh ts'eke tube dzuh nuzut, lanezi 'o 'at nat naooduzuk (12) 'et nduhóolhyez hoh 'uskai 'uyulh'en, 26 yoo be dúyun lhanah chah hukwa' hiyalh'en. Duzooneya ts'iyawh hoolah yulh'tsi 'et whunts'ih 'aw nus zeh lhe'enilh. 27 'Et Sizi yulh údants'o 'et huwa dune tah Sizi yut'ak ts'ih yugha nínnya 'ink'ez bunaih yut'agheznai. 28 Dich'oh 'et ndunínzun, “Ants'ih bunaih 'i teh but'aghénai t'eh, 'et sih soo ná'oosneh.” 29 'Et Sizi yunaih 'i yut'agheznai ibulh 'et 'ahoh 'uskai 'iyulh'en 'ustl'e' 'uja 'ink'ez 'ahoh t'éoonanzin dzuh nuzut soo ná'uja. 30 'Et 'ahoh Sizi t'éoonanzin ye úlhtus ye dune la'ut'en, 'i bulah but'sah haidélts'ut. 'Et 'ilhuhowezdel hubuts'un nalhú'a 'ink'ez 'utni, “Ndan hoh 'uja sunaih yut'agheznai?” 31 'Ink'ez yugha hoodul'eh hiyúlhni, “Dadíni ho' dini? Lhe'uneltsuk 'ilhohuwezdel lhanah hoh nyan do hahúneldo 'ink'ez, ‘Ndan 'uja sunaih yut'agheznai dini?’” 32 'Et whunts'ih Sizi ndan 'uja yukiyú'en. 33 'Et ndun ts'eke daja soo ná'uja t'éoonanzin hoh butahaínnya whenuljut k'et dulduz 'ink'ez Sizi yubut nacháneti. Khunek 'alha' 'int'ah, 'i be ts'iyawh yulh náwhelnuk. 34 Sizi ndi yúlhni, “Sutse' be 'alha' hoont'ah, 'i yint'i, 'et huwa soo ná'inja.

Ndzi hóont'i hoh natonja 'ink'ez ndai be dzuh ninzut, 'i buch'a soo ná'ontneh.” ³⁵ 'Et 'awhuz Sizi naheyelh hoh, khunek na'á Jairus bukoo ts'ih hahándel 'uhiyúlhni, “Ntse'yaz dazsai, ndun dune hoodulh'eh di ka 'o 'un bugha tédindlih?” ³⁶ 'Et Sizi whulh 'uduzts'ai ibulh daja hutni ndun luglez whumoodih ndi yúlhni, “Aw whéchanuzíljut hoh mba 'alha' hot'e.” ³⁷ 'Aw 'uyoon dune duntoodelh gunih, ndunnah Peter, James, 'ink'ez bulhutsin John chah, 'aw 'en zeh hiyulh tezel. ³⁸ 'Aw 'et Lizwif luglez whumoodih bukoo ts'ih hunindel, 'et Sizi whunilh'en ndulhcho tahudetnik 'ink'ez tso yahalhtuk. ³⁹ Sizi koo danínya 'ink'ez ndo búlhni, “Di ka sdabe tadéhtnik 'ink'ez ahtso? Ndun 'uski 'aw dáchaitсал, 'ants'ih usti ho' 'int'ah.” ⁴⁰ 'Aw 'et ts'iyawh highudloh. 'Et ts'iyawh tinaóobunilh'a. 'Uski bu'abá 'ink'ez bu'ama bulh hubílhchoot, yugha hoodul'eh tanah chah 'ink'ez 'uski sulhti ts'un dahunindel. ⁴¹ 'Et ts'ekeyaz yula ílhchoot 'ink'ez ndi yúlhni, “Talitha koumi,” 'et dakelh k'una'a, “Ts'ekeyaz dinadindaih nyudúsni,” ni hoh 'utni. ⁴² 'Et 'ahoh dinadija 'ink'ez nádinya. Ndun ts'ekeyaz lanezi 'o 'at nat be naodezulh (12) 'et ndúhooja hoh soo ts'ah'un buba hooncha. ⁴³ Sizi soo khunek ulhtus, 'i be ndo búlhni, “Et dune ndo budóohtni gunih, 'ink'ez hoonliyaz yute'alh, 'i bugha yóoh'alh.”

6

Sizi, ndunnah Nazareth whut'en, 'en ch'a hínesjoot

¹ 'Et Sizi 'ut'en inle 'et whuch'a nanja 'ink'ez dukeyah ts'ih whenája. Yugha hoodul'eh chah

hiyulh whendel. ² Nahulyis dzin 'et Lizwif hubuglez whubodulh'eh hoh lhanah dune 'et hudelhts'i hidánts'o tube huba hooncha 'ink'ez 'uhútni, “Ndun dune nts'ez de hahónla hoh 'utni? Ndi be ts'uwhunih, 'i be nts'ez de hahónla hoh 'utni? 'Et nts'e na'a 'ut'en sdabe hooncha huwa 'ut'en tuné'ut'en? ³ Koo 'uwhulh'en, 'en ilah ih 'int'ah? Mary buye' 'ink'ez bulhutsinkah chah James, Joses, Judas, Simon, 'ink'ez budestl'ahkah chah 'en ts'iyawh njan huwhut'i?” 'Et hits'a desnih. ⁴ 'Et Sizi ndo búlhni, “K'us ndan Yak'usda be nus whúnih'en yalhtuk teh ndulhcho hoh hidelhti, 'et whunts'ih bukeyah whut'en, bulhtuskah, 'ink'ez bukoo huhuwhut'i chah, 'en zeh chahidílhti.” ⁵ 'Et huwa nyoh 'et Sizi 'aw huwa 'oot'en tune'óot'en ghaít'ah, 'et whunts'ih bulunah nduda, 'en zeh buk'edilnih hoh soo ná'bulh'ih. ⁶ 'Et ndunnah 'aw be 'alha' hoont'ah, 'i chahiyít'ih, 'et Sizi buba hooncha. 'Ink'ez whunat keyah hoh neya 'ink'ez dune hubodulh'eh.

Yugha hoodul'eh lanezi 'o 'at nanah (12), 'en Sizi whébalh'a

⁷ 'Aw 'et ndunnah lanezi 'o 'at nanah, “Anih,” hubudáni* 'ink'ez nanah hinli hoh lhelhts'un whebalh'a. 'Ink'ez hiye úlhtus, 'i hubugha iní'ai ntsi' nudúdeh, 'i dune yudúts'i 'i hits'ah hanáhinooyoot ka. ⁸ 'Ink'ez khunek ulhtus, 'i hubutl'aida'ai, “Teh'us ts'ih hoonliyaz teh whutoohla gunih! Teh'alh, 'i chah, ézdlai, 'i chah, k'us sooneya teh bulh sudoolhú'oo gunih! Tuz 'i zeh dutóohtan. ⁹ Nuhkesgwut, 'i 'ink'ez dzoozt'an 'ilhuk'i be sühke, 'i zeh be

* **6:7** Ndunnah whel'a 'uhint'ah.

'óohneh.” ¹⁰ 'Et 'udun chah ndo búlhni, “Keyah lhghadah'az t'eh dune bukoo danah honilhti t'eh, 'et bukoo 'et wahke 'uts'un keyah ts'ih téh'us whuts'un. ¹¹ 'Et keyah nenáh'az 'ink'ez dune 'aw hachanwhuhílh'al t'eh, k'us chanuwuhudústs'uk t'eh huwu nátóoht'as 'ink'ez whulez ch'a nuhke naóohghat. 'Et dahúja t'ehonoozeh. Ts'ah'un nuhwhudúsní Sodom 'ink'ez Gomorrah whut'en sdabe hintsi'. 'Udék'elh'az dzin t'eh hiyé dzuh nutézut, ndunnah keyah whut'en, 'en 'o nus ba dzuh nahutezut ho' hoont'ah.” ¹² 'Aw 'et whehándel 'ink'ez dune Yak'usda bughunek be hubulh yahúlhtuk, “Nuhwhulubeshi ch'a lht'ananoohdelh,” hubuhútni. ¹³ Lhanah ntsi' nudúdeh, 'i hubugha delhtsi' hubugha whenabunanyoot 'ink'ez dune lhanah nduda khe be hubuhulho hoh soo ná'buhalh'en.

John dune too be 'ulh'en, 'en hizelghí

¹⁴ 'Aw 'et hubudayi cho Herod hiyúlhni yulh údants'o Sizi dulhcho hoh búlh khunek bughi den-zut. 'Ink'ez 'utni, “John dune too be 'ulh'en 'ut'en. Dazsai inle 'ink'ez nakhítna, 'et huwa Yak'usda ye ulhtus, 'i buyidí'ai hoh 'út'en whunul'en teh ne'út'en.” ¹⁵ 'Et bulunah chah, “Elijah 'ut'en,” hutni. 'Et 'uyoon chah 'uhutni, “Uda hukw'u na'a Yak'usda be nus whunilh'en 'ut'en,” hutni. ¹⁶ 'Et hubudayi cho Herod whulh 'údants'o hoh 'et 'utni, “John dune too be 'ulh'en 'ut'en. Butsi suba k'uhinentsel inle da, 'et whunts'ih nakhítna,” ni. ¹⁷ Herod dich'oh John dune too be 'ulh'en 'ahiyoo'alh huwá bulh'a ínle. Hiyulhghel 'ink'ez tsak'ehíya'ai. Ndun ts'eke Herodias hiyúlhni, 'en yughusda. 'En gha 'uyínla ínle. Dulhutsin

Philip bu'at 'en lhch'a bunenjoot, 'et whunts'ih yughusda. ¹⁸ John dune too be 'ulh'en Herod yudani, "Yak'usda bughunek k'uninyuz ho' 'int'ah nyulhutsin bu'at zih silda." ¹⁹ 'Et huwa bu'at Herodias, 'en John dune too be 'ulh'en yuts'u dutnik 'ink'ez yuzoolhghelh hukwa' ninzun. 'Et whunts'ih Herod, 'en bugha 'aw yuzoolhghelh ghaít'ah. ²⁰ 'Et Herod 'en chah John dune too be 'ulh'en yé nuljut, t'oonínzun John dune too be 'ulh'en, ts'ah'un dune unli, 'ink'ez Yak'usda budune 'int'ah. 'Et huwa yugha 'óoli. John whul lat tune 'út'en, 'et huwa hóont'i hoh yoozélhts'ai. ²¹ 'Et 'ilhudzin Herodias bughá whults'ut Herod whuzdli dzin 'et dune dézti 'ink'ez nehughan moodih chah 'ink'ez Galilee whut'en moodih tubulh, ts'iyawh bughu nuséya. ²² Herodias butse' danínya 'ink'ez huba nedak. Herod 'ink'ez hubughu nusja tubulh huba hoonzoo. 'Et hubudayi cho Herod ndun ts'eke ndi yúlhni, "Ndai suts'un buka' dini, 'i ngha tesdlelh," yúlhni. ²³ Lhat yuts'u náhezya hoh ndi yúlhni, "Ndai suts'un buka' dini, 'i ngha tesdlelh, ndai hubudayi cho be usdli, 'i lhulcho 'i whunts'ih ngha tesdlelh," yúlhni. ²⁴ 'Et ndun ts'ekeyaz 'az whenája 'ink'ez bu'ama 'en yoodalhkut, "Ndai simba butsi'u hukwa' doosni?" yúlhni, "John dune too be 'ulh'en butsi," yúlhni, bu'ama. ²⁵ 'Et ts'ekeyaz 'ahoh hubudayi cho yuts'un lhgha nadija 'ink'ez ndi yúlhni, "John dune too be 'ulh'en butsi k'an 'ahoh tsets'ai be sugha ninínkaih," yúlhni. ²⁶ 'Et hubudayi cho 'ahoh ni suli 'et whunts'ih 'aw yuch'a 'uts'un 'udooni ghaít'ah, bughu nusja 'en hubunalh yuts'u náhezya 'et huwa. ²⁷ 'Et 'ahoh 'ilhunuh huwuhinli,

'adinla delhts'i ts'ih wheyálh'a, John dune too be 'ulh'en butsi whusaínoo'alh wheni. Huwuhinli 'en 'adinla delhts'i ts'ih whénya 'ink'ez John dune too be 'ulh'en yutsi k'éinentsel. ²⁸ Tsets'ai bé na'ai 'ink'ez ts'ekeyaz yutl'ayánkai. 'En be'ama yutl'ayankai. ²⁹ 'Et John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh hiyulh 'údants'o, buyust'e hikunasdel 'ink'ez whuyihiyalhti.

5,000 dune Sizi hiyoo'alh, 'i hubugha inínla

³⁰ 'Aw 'et ndunnah whel'a whusanáhedel 'ink'ez Sizi ts'un 'ilhuhowezdel 'et 'uhidáni nts'oh tuné'hust'en 'ink'ez ndet dune whéooobuhodalh'i. ³¹ Lhanah dune whusahúdulh 'ink'ez whenáhudelh, 'et huwa Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh 'uhúte'alh 'et whunts'ih búgha chawhulhts'it, 'et ndo búlhni, “Uts'un uztoodelh nts'e whenich'oh úztet'ilh, 'et 'astl'iyaz naoolhuyis.” ³² 'Aw 'et nus ts'i be hutezki, dune hoolah ts'ih whuz nehúninki. ³³ 'Et whunts'ih lhanah dune huba'en hutezki hoh 'ink'ez 'ahoh t'ehonínzun ndun 'int'ah, 'et huwa keyah totsuk whut'en lhanah helwus. Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh butsuh 'et whuz lhgha hadílghaz. ³⁴ 'Et Sizi ts'i be hainya lhanah 'ilhuhowezdel 'et hubunilh'en, tube hubugha té'nanzin 'ants'ih sheepyaz bughu chaídlah lí'hint'ah. 'Et lhat 'et whubuwhéoodunilh'i. ³⁵ 'Aw 'et ye 'ún whezulh hoh yugha hoodul'eh highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Aw 'et tube ye 'ún whezulh 'ink'ez njan dune hoolah chah 'uhoont'ah. ³⁶ Ndunnah dune ts'iyawh n'awh keyah ts'ih nabalh'alh 'ink'ez 'i ts'uyi, 'i náhiyoododuket hiyoo'alh wheni, ndunnah 'aw hiyoo'alh hoolah 'et huwa.” ³⁷ 'Et Sizi ndo

búlhni, “Nuhwhenich'oh hite'ulh, 'i hubugha ínah'ai daja.” 'Et hiyoodulhkut, “Whuz uztedulh hukwa' ninzun 'ink'ez \$200.00 k'ah ts'uyi, 'i ts'onket 'ink'ez ih hubugha ízte'alh?” ³⁸ 'Et whunts'ih Sizi huboodulhkut, “Lhes dáltsuk aht'i 'et whunulh'en.” 'Et nahuhoon'ai hoh 'et 'uhiyúlhni, “Skwunlai lhes 'ink'ez nankoh lhook chah.” ³⁹ Sizi 'et yugha hoodul'eh ndo búlhni, “Ts'iyawh dune lhelhdun nibunahle 'ink'ez tl'oyaz k'ut hudóolts'i.” ⁴⁰ 'Aw 'et dune nátl'ahudelts'i tl'oyaz k'ut lanezi lanezi (100) 'ink'ez skwunlai lanezi (50) hoh lhanoozh teh lhuhudúguz. ⁴¹ 'Aw 'et Sizi nyoo lhes 'ink'ez lhook bulh yílhchoot, ndoh yak'uz ts'ih yuta'en 'ink'ez, “Suchanailya,” ni hoh tenadedli. 'Et lhes taidalhkut hoh yugha hoodul'eh hubutunyoole ka butl'ayánla. 'Et nankoh lhook chah 'et ndúyinla hoh butainínla. ⁴² Ts'iyawh 'uha'al 'ink'ez 'uhunesdai. ⁴³ 'Et yugha hoodul'eh lanezi 'o 'at nankoh (12) k'its'ai dezibun, 'i lhook 'ink'ez lhes bulh 'et ninínkat, 'i 'ilhunahíghezdlá. ⁴⁴ 5,000 dune, 'en ndi lhes hiya'al.

Sizi too k'ut nuya

⁴⁵ 'Aho Sizi yugha hoodul'eh ts'i be naóobalh'a 'ink'ez Bethsaida huwhútni keyah whuz dutsuh whebalh'a nyan tadatus ts'ih whuz'ai. 'Et didut ndunnah 'ilhuhowezdel whenaóobalh'a. ⁴⁶ 'Et whenáhedel hoh tenadutedli ka 'aw 'et buch'a násja 'ink'ez dzulh k'uz ts'ih whénaya. ⁴⁷ 'Aw 'et húlhgha suli 'et nyoo ts'i be k'an zeh taniz hekelh 'ink'ez Sizi 'en dich'oh 'awhuz nyoh yun k'ut 'int'ah. ⁴⁸ Yugha hoodul'eh hubunilh'en nilhts'i 'i yenah hekelh, tube hunint'uk, 'aw 'uhoot'o chah ghaít'ah. 'Et

bundada haootelh'en, 'et Sizi too k'ut uyalh hoh nus whuz hubughu ninya hube ghootéyalh inle. ⁴⁹ 'Et whunts'i hitelh'en too k'ut uyalh hoh, “Dune tsen 'ut'en,” huninzun. Tube whéhunelhújoot 'ink'ez 'uhúldzul. ⁵⁰ 'Et Sizi 'ahoh ndo búlhni, “Nuhdzi ulhtus úlhtsi! Si 'ust'en. Whenulhújut ílah.” ⁵¹ 'Et ts'i bet hubughu dénya. 'Aw 'et nilhts'i chah 'ilhuz ninints'i, 'ink'ez yugha hoodul'eh tube buba hooncha. ⁵² Whutsuh whudelhdzulh lhes dáyinla 'et 'aw ts'ah'un nechahohoo'al, 'et huwa njan lhes bugha dahóoja hubeni taóodoolts'it ghaít'ah.

Gennesaret whut'en hunduda, Sizi soo ná'bulh'en

⁵³ 'Aw 'et nyan bun k'ut yahúninki 'ink'ez keyah Gennesaret huwhútni, 'et ts'i whehídinguz. ⁵⁴ Ts'i bez hahándeel 'aw 'et Sizi 'en nahuyoolhúts'it. ⁵⁵ 'Et huwa ndulhcho nahulhúghaz 'ink'ez nts'oh Sizi usda hiyulh 'údits'o hoh, nduda hik'usútez 'i be hits'ú butule. ⁵⁶ 'Ink'ez nts'oh Sizi nuya keyah whuyaz k'us keyah whuti k'us khunai nuyéh 'e'óoket whutah dune 'ilhodulh whuz nduda nébuhunle 'ink'ez Sizi híghu tédudlih, “Nyunaih 'ants'ih buk'abah 'et hunduda 'en hit'aóonalh,” hiyúlhni. 'Et ndunnah yut'agheznai, ts'iyawh soo ná'huja.

7

Sizi, 'en Lizwif butsuh whudelhdzulh wheóobuhodalh'i, ndai dune buts'u haídults'it, 'i bugha lubeshi hilhchokw.

¹ 'Aw 'et Pharisee 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzug tubulh Jerusalem ts'ih huhándeel 'en Sizi higha wézdél. ² 'Et hubunílh'en

bulunah Sizi yugha hoodul'eh dula tsun bulh 'uha'alh. 'Uda Pharisee, 'en 'et, “Me” huwhútni inle 'et buts'ú hahuhó'ai. ³ Pharisee 'ink'ez 'o 'awh Lizwif ts'iyawh butsuh whudelhdzulh whebuhodalh'i whuz na'a 'uhint'ah soo ts'ah'un na'a dula toonáhugus k'ez 'uhá'alh. ⁴ 'Ooket bukoo ts'ih hanahudulh teh la'huldoh 'et k'an zeh 'uha'alh. Lhat huba hoosdzi teh né'hut'en, dulubot, hube 'oosa', 'ink'ez 'uyoo hiyé ne'ut'en, 'i chah, hubukw'usti chah, soo buba' hoont'ah k'una'a zeh toonahíyugus. ⁵ 'Et huwa Pharisee 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz Sizi hiyoodulhkut, “Et dáhoont'ah huwa ngha hoodul'eh netsuh whudelhdzulh whuneoodalh'i k'una'a cha'hust'en 'ink'ez hubula toonáchahusgus hoh 'uha'alh?” ⁶ 'Et Sizi ndo búlhni, “Nuhwheni duba nahdzoo! 'Alha zeh Isaiah nuhwhugha nus whunilh'en 'uk'e'ánguz inle hoh njan ndutni, 'Ndunnah bughunek be suba hodelhti, 'et whunts'ih 'aw budzi yuh hoh buba 'alha' cha'úst'ah.

⁷ Suts'un téni hunilhdzun doo ka 'uhutni, ndi yun k'ut dune nihini'ai, 'i Yak'usda bughunek hiyílh'i hoh dune whubuhodulh'eh.”

⁸ 'Et Sizi 'utni, “Yak'usda bughunek nuhtl'aída'ai, 'i 'aw chaoozulhts'ai 'ink'ez yinkak dune whubuhodalh'i, 'i zeh buk'úne 'uht'en, tssets'ai, lubot, 'ink'ez 'uyoo hiyé ne'ut'en, 'i tóonahgus hoh ndúhoont'ah, 'et zeh dune whubodulh'eh.”

⁹ 'Et 'o 'un chah Sizi 'utni, “Tube 'uyoo ahli! Yak'usda bughunek nuhtl'aída'ai 'i buladehtnik, 'ink'ez nuhwhenich'oh be dune hoodulh'eh, 'i zeh nuht'uk hoh whubodulh'eh. ¹⁰ 'Et Moses be'

dustl'us 'uk'une'uzguz, 'i njan ndutni, 'Nye'abá 'ink'ez nye'ama bulh hubudólhti, 'ink'ez 'Ndan bu'ama k'us bu'abá dzuh ts'ih bughu yatelhtuk, 'en daóotsah huba' hoont'ah.' ¹¹ 'Et whunts'ih ndan be'ama 'ink'ez be'abá chah ye yula tet'ilh, 'i dune yit'i t'eh 'ink'ez 'i 'Corban 'uhoont'ah' ní t'eh, (ndi 'Corban' Lizwif bughunek 'et dakelh k'una'a 'Yak'usda be'ílhczun' ni hoh 'utni), ¹² 'et hoh 'aw be'ama 'ink'ez be'abá bulh hubula 'oot'en whuch'a hobodelh'i ho' dahni. ¹³ 'Et njan huwa Yak'usda bughunek 'aw chaoozúlhts'ai 'ink'ez buk'únucha'zacht'en. Whuz na'a dune whúbunulhtun lhat hoh 'udun chah nuhwhenich'oh nuhk'una'a hoh, whuz na'a wheoobunulhtun.”

Nts'e na'a lubeshi ts'ilhchuk

¹⁴ 'Et 'ilhuhowezdel Sizi doo chah, “Anih! Soo zélhts'ai ts'iyannah 'ink'ez nuwheni taoodólts'it,” hubúlhni. ¹⁵ “Ndai dune hiyilhchuk, 'i 'aw bugha lubeshi ólhchoot ghaít'ah, 'et whunts'ih ndai dune butsu haídults'it, 'i bugha lubeshi hilhchokw. ¹⁶ Ndan hubudzo hooni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.” ¹⁷ 'Ilhuhowezdel 'et hubutahanája 'ink'ez koo danánja hoh yugha hoodul'eh ndi higha hódul'eh yé yaílhtuk, 'et hukwa hiyoodulhkut. ¹⁸ 'Et ndo búlhni, “Nuhwheni chah ih nuhwheni hoolah? 'Aw nuwheni taóodulhts'it hoh ndai dune yu'alh, 'i bugha lubeshi wulhchoot ghaít'ah. ¹⁹ 'Aw budzi be chayuskat, bubut zeh be yúkat 'ink'ez buyust'e ts'ih hanáidukat, 'et whuz na'a untsi', 'i neyust'e ts'uh hanáidukat.” ²⁰ 'Ink'ez ndo búlhni, “Ndai dune budzi yuh whuts'ahaidults'it, 'i bugha lubeshi ts'ilhchokw. ²¹ 'Et dune budzi yuh ts'ih whuz de 'ut'en untsi' butsu'uháidukat,

'et huwa 'uyoon dune bu'at bulh lubeshi hilh-chokw, dune ts'eke bulh tinta' 'ut'ih, nehughan chah, ²² 'uhundunut'ih chah, 'uyoon be'ilhdzun ka' huninzun, hoontsi' k'una'a túne' hut'en, dune nahuna'ah chah 'uhut'en, yooyá chailah, 'uhool-nih chah, Yak'usda ch'a yahalhtuk, 'uhudelhúti, 'ink'ez yílah tune' hut'en. ²³ 'I ts'iyawh ndi dune budzi yuh ts'ih hadúlts'it, 'i bugha lubeshi hilh-chokw.”

Ndun 'udun yun k'ut whut'en ts'eke, 'en buba 'alha' hoont'ah

²⁴ 'Et Sizi whenája hoh Tyre 'ink'ez Sidon huwhútni keyah 'et whunat whuz lhghu nadija. 'Et 'ilhunuh koo danínya 'ink'ez 'et usda 'uyoon t'ehonózin hukwa cha'nízun, 'et whunts'ih 'aw buch'a ntool'ih ghaít'ah. ²⁵ 'Ilhunuh ts'eke buyats'e ntsi' nudúdeh, 'i buyidínda, Sizi yulh údits'o hoh yughu ninya 'ink'ez yubut nachánetno. ²⁶ Ndun ts'eke nts'iz de haínya 'ink'ez 'en Greek buk'una'a yalhtuk 'ink'ez Phonecia, Syria whuz'ai, 'et whuzdli 'int'ah. 'En Sizi yughu tédudlih hoh ndi yúlhni, “Ntsi' nudúdeh, 'i suyats'e butsu hanáinyoot.” ²⁷ 'Et whunts'ih Sizi ts'eke ndi yúlhni, “Uskeh, 'en choo hububé' ts'oolh'alh. 'Aw ts'ah'un cha'hóot'ah 'uskeh hiya'alh, 'i ts'ílhchoot 'ink'ez lhiyazkah hubugha ts'iyoo'alh ghaít'ah.” ²⁸ 'Et ts'eke 'uyúlhni, “Moodihti, 'alha' dini, 'et whunts'ih whulutah teh lhiyazkah 'en whunts'ih kw'uzdai t'ah yun nakat, 'i 'uskeh yugha' wéz'al, 'i hiya'alh.” ²⁹ 'Et Sizi ndi yulhni, “Et ndedénja 'et huwa nkoo ts'ih naíndalh, ntsi' nudúdeh, 'i nyats'e buyuh hánaidede.” ³⁰ 'Et koo ts'ih whenája 'ink'ez

buyats'e kw'usuti k'ut usti ntsi' nudúdeh, 'i buyah hanaidede.

Dune cha'dústs'uk 'ink'ez yachalhtuk cha' 'int'ah, 'en Sizi soo ná'yinla

³¹ Doo cha zeh Sizi 'en Tyre 'ink'ez Sidon keyah hoh wheghah lhuséya, 'Et Decapolis keyah whutah lhuséya 'ink'ez Galilee Bun k'ut whuz ninya. ³² 'Ílhunuh dune cha'dústs'uk 'ink'ez yachalhtuk cha' 'int'ah, 'en Sizi highu nihinílhya 'ink'ez Sizi highu tédudlih yuk'édoolnih ka. ³³ 'Et Sizi bughah 'udunyaz nínilhya hoh yudze 'alhge, 'ink'ez 'ún whenzo, 'ink'ez dune yutsoola yut'agheznai. ³⁴ Sizi nduk yak'uz ts'ih yutá'en, telhayiz 'ink'ez dune 'uyúlhni, “Ephphatha!” Ndi Lizwif bughunek 'et “Mba dá' dutoolts'it,” ni hoh 'utni. ³⁵ 'Et 'ahoh dune 'udits'o nasdli 'ink'ez soo yálhtuk chah nasdli. ³⁶ 'Et ndo búlhni, “Khun teh dune dóohtni gunih!” 'Aw 'et, “Dah” ndo búlhni, 'et whunts'ih 'o nus huwu yahulhtuk. ³⁷ 'Ink'ez ndan hubodits'o ts'iyawh huba hooncha, “Sóo 'usdla ts'iyantsuk né'whul'en, cha'hudústs'uk 'uhudits'o 'ink'ez yachahúlhtuk chah yahulhtuk hubulhtsi,” hutni.

8

Sizi 4,000 bughá' ni'ai

¹ 'Aw sa ilah hukw'elh'az doo chah zeh dune lhanah 'ilhuhowezdel 'aw 'et 'uhute'alh, 'i hoolah sulí hoh Sizi yugha hoodul'eh, “Anih,” hubudáni 'ink'ez ndo búlhni, ² “Ndunnah dune hubugha te'nuszun. 'Aw 'et tat dzin sulh 'úhet'en 'ink'ez hiyoo'alh, 'i hoolah. ³ 'Et nduhínt'ah bukoo ts'ih whenábalh'a t'eh nahedulh hoh bukaootodeh.

Bulunah tube nilhdza ts'ih hahándel 'et huwa.”
 4 'Et yugha hoodul'eh hiyoodulhkut, “Ndoh dune chahóot'ih, nts'e simba hite'alh, 'i nats'óolelh lhe'huneltsuk dune gházte'alh wheni?” 5 'Et Sizi huboodulhkut, “Daneltsuk lhes sut'e aht'i?” 'Et ndi híyulhni, “Skwunlai 'o 'at nankoh lhes sut'e.” 6 'Et 'ilhuhowezdel yun natl'ahudóolts'ih huwa bulh'a. 'Et skwunlai 'o 'at nankoh lhes yílhchoot 'ink'ez, “Suchanailya,” ni ho' tenadedli. Taidalhkut 'ink'ez yugha hoodul'eh yutl'aiyanla hubutunyooni ka, 'ink'ez hudelhts'i butaininik. 7 'Et lhook chah ntsoolyaz hit'i, 'i chah Sizi “Suchanailya,” ni hoh yuba tenadedli 'ink'ez 'i chah yugha hoodul'eh ndo búlhni, “Hubutunyooni.” 8 Ts'iyannah 'aha'al 'ink'ez 'uhunesdai. 'Et yugha hoodul'eh skwunlai 'o 'at nat k'its'ai dezibun 'i highá' wez'al, 'i dih tezkát. 9 4,000 bat'en 'en 'aha'al. 'Aw 'et Sizi hoh whenaóobalh'a. 10 'Et 'ahoh yugha hoodul'eh bulh ts'i be náhedel 'ink'ez keyah Dalmanutha huwhútni whuz yanahúsduki.

Ndunnah Pharisee, 'en Sizi buba hooncha tune'tet'ilh 'uhooleh hukwa hiyoodulhkut

11 'Et bulunah Pharisee, 'en Sizi highu nindel 'ink'ez hiyenah hoh hiyóolhdzih hiyóodúlhkut, “Alha Yak'usda ntl'ahón'ai t'eh, yak'uz ts'ih hooncha tune'tant'ilh 'uhonleh, 'i be t'éts'onoozeh ka.” 12 Sizi tube cho hiba dzuh 'uhídeja 'ink'ez ndo búlhni, “Di ka k'an dune huwa ne'ut'en hukwa' hutni? 'Alha 'un whudúsni 'aw ndi yun k'ut whudune ndúhoont'ah honóolh'en ghaít'ah.” 13 'Et 'ahoh buch'a nanja, ts'i be nája 'ink'ez bun k'ut nyan whenadúki.

Huwohle Pharisee 'ink'ez Herod hubules untéldoh, 'i ch'a hubúlhni

¹⁴ Yugha hoodul'eh lhes nahodelhúnuh, lhes lhuk'i zeh ts'i be húlh'ai. ¹⁵ 'Et Sizi hubugha utni, “Huwohle, 'ahoolhyez khuhdli Pharisee 'ink'ez Herod hubules untuldoh, 'i ch'a,” hubúlhni. ¹⁶ 'Aw 'et lhulh yáwhehuniltuk, “Et 'aw lhes chats'ít'ih 'et huwa 'utni.” ¹⁷ 'Et Sizi daja hutni 'uda t'eeonínzun, 'et ndó bulhni, “Et di ka lhes cháht'ih 'et huwa yalhtuk, 'awhuz nt'eeonuzúhzun k'us nuhwheni t'achaoodulhúts'it nuhdzi 'awhuz ih duts'un ho' dahni? ¹⁸ Nuhna hoonli be chaóozehe'en, nuhdzo hoonli be cha'duzahs'uk. 'Aw ih whunachasulhúnik? ¹⁹ 5,000 dune skwunlai lhes hubutaidalhkut hoh daneltsuk k'its'ai dezbun 'i dune yugha' wéz'al, 'i dih tezkat inle?” “Lanezi 'o 'at nankoh,” hiyúlhni. ²⁰ “Ink'ez skwunlai 'o 'at nankoh lhes 4,000 dune butaidalhkut, daneltsuk k'its'ai dezbun, 'i highá' wez'al, 'i dih tezkat inle?” hubúlhni. “Skwunlai 'o 'at nankoh,” hiyúlhni. ²¹ 'Ink'ez ndo búlhni, “Et 'awhuz ih nuwheni tachaoodulhts'it?”

Keyah Bethsaida 'et Sizi dune chawhés'en whé'en nayulhtsi

²² 'Et Sizi yugha hoodul'eh bulh keyah Bethsaida huwhútni whuz hunindel hoh 'ilhunuh dune chawhés'en, 'en Sizi highu nihínilhya 'ink'ez highu tedudlih yuk'edoolnih ka. ²³ 'Et Sizi chawhés'en yula ilhchoot 'ink'ez keyah whuch'a inílhya hoh lhch'az dune yuna k'éenzo 'ink'ez yuna k'édilnik hoh ndi yulhni, “Dahooja, hoonliyaz ho'en ih?” yúlhni. ²⁴ Dune yutá'en 'ink'ez 'utni, “A, dune nulh'en, 'et whunts'ih 'aw ts'ah'un chaoozes'en, dune 'ants'ih duchun li'hint'ah hoh nuhúdelh.”

25 Sizi doo chah zeh lhch'az dune yuna k'édilnik 'ink'ez yeduk yuta'en hoh 'et 'aw 'et whe'en nasdli 'ink'ez ts'iyaitsuk huba hooltsai. 26 'Et Sizi dune chawhés'en bukoo ts'ih whenáyalh'a 'ink'ez khunek ulhtus, 'i be ndi yúlhni, “Bethsaida ts'ih nátonja gunih 'ink'ez Bethsaida whut'en ndo budóni gunih!”

Sizi ndan unli, 'et Peter huwuyalhtuk

27 'Ink'ez yugha hoodul'eh bulh Caesarea Philippi 'et keyah whuz whehándel. Hedulh hoh huboodulhkut, “Ndun dune sughu yahulhtuk t'eh, ndan usdli hutni?” 28 'Et yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni, “Bulunah 'uhutni John dune too be' 'ulh'en inle 'int'ah. 'Et 'uyoon 'uhutni Elijah 'en Yak'usda whusaítelh'alh 'int'ah. 'Et 'uyoon chah Yak'usda be nus whunílh'en 'ilhunuh 'int'ah hutni.” 29 'Ink'ez yugha hoodul'eh ndo búlhni, “Nuhwheni do, ndan 'ust'ah dahni?” 'Et Peter 'utni, “Nyun Christ* 'unint'ah.” 30 Sizi khunek ulhtus 'i be ndo búlhni, “Si sugha dune dóohni gunih!”

Dzuh nutezut, 'ink'ez datetsah, 'et Sizi huwuyailhtuk

31 'Aw 'et Sizi yugha hoodul'eh whubodulh'eh 'ink'ez ndo búlhni, “Yinkak dune ye' tube cho dzuh nuhítelhdzut. 'Et netsuh whudelhdzulh, náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah ts'iyawh 'aw hiyoozólhts'a ghaít'ah. Hituzelghelh 'ink'ez whulh tat dzin dinadutédalh.” 32 Soo ts'et cho hubúlhni, 'et huwa Peter, 'en Sizi 'udun nenílhti 'ink'ez hukwa'

* 8:29 Ndi boozi, “Yak'usda nets'ítelh'a” ni ho 'utni.

yudáni. ³³ Sizi yugha hoodul'eh buts'un nalhú'a 'ink'ez Sizi, 'en Peter hukwa' yúlhni, “Satan sut'ak ninínyih! Ndi yun k'ut hoonliyaz zeh yugha nuní nuzut. 'Aw Yak'usda be 'ut'en k'ah bugha nuní chanuzinzut.” ³⁴ 'Et Sizi 'ilhohuwezdel 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh, “Anih,” ndo búlhni, “Ndan suntédulh hukwa' huninzun, dich'oh duba moodih nahoodle ghaít'ah. Dulhdulalhgus hídutootan 'ink'ez suntooya. ³⁵ 'Et ndan duk'una'a zeh hukwa' huninzun, 'en 'aw 'ilhuz wheni hukhoona ghaít'ah. 'Et whunts'ih ndan si suba, 'ink'ez khunek unzoo, 'i bugha 'et huwa daházσαι t'eh, 'en 'ilhuz wheni hukhutenalh. ³⁶ 'Et dune yinkak ndulhcho 'uhoolhdzun 'ink'ez dazsai t'eh, ndet simba whuch'a hólhdeh? 'Aw 'uhóneh ghaít'ah! ³⁷ K'us dahóont'ah simba dats'úzsai t'eh, 'aw hoonli be whunts'ih 'ilhuz ts'ukhutenalh nats'uhoket ghaít'ah. ³⁸ 'Et k'an yuk'edinzut lhanah dune ts'eke bulh tinta' hut'ih, 'ink'ez Yak'usda nahodilnah ho' hint'ah. 'Et huwa ndan dune si 'ink'ez sughunek bulh hukwaya unli t'eh, 'et sih yinkak dune ye', 'en yukaya hutele hoh lizas bulh be'aBá buts'u hayánduz, 'i tah whusanája t'eh.”

9

¹ 'Et 'o 'un chah ndutni, “Njan whunaoohlúnih, ndet ts'iyannah Yak'usda ye úlhtus, 'i be hik'úne' 'ut'en, 'i whusáwhutelts'ulh, bulunah dune njan hudelhts'i hote'ilh dahútetsah whutsuh.”

Sizi 'uts'un na'a be hóodiltsai

² Lhk'utak'i dzin inle hoh 'et Sizi, Peter, James 'ink'ez John dulh hubutelhúdel ndoh dzulh k'uz dulh 'óbilya. 'Et hinilh'en hoh 'uts'un na'a be

hóodiltsai. ³ 'Ink'ez bunaih be hóodiltsai, lheyul k'et 'ants'ih soo tsil 'et nduja, degha nus ndi yun k'ut soo toonasdúguz, 'i bughá 'o nus lheyul sulí. ⁴ Ndunnah tanah yugha hoodul'eh khunyaz Elijah 'ink'ez Moses bulh Sizi hizih siyin 'ink'ez hiyulh yálhtuk hoh hiya'en. ⁵ 'Aho Peter Sizi yulh yatelhtuk, “Nehodul'eh hoonzoo ho' hoont'ah njan uzdelhts'i. Tat bun nuhwhuba nets'ooleh, 'ilhuk'i nyun mba, 'ilhuk'i, 'i Moses ba, 'ink'ez 'ilhuk'i, 'i Elijah ba.” ⁶ Peter ndi khunek be yalhtuk hoh daja dutenilh 'aw nt'eeonízun, ndunnah tahult'ah 'en tube hunelhújoot 'et huwa 'utni. ⁷ Khunyaz kw'us buk'einde 'ink'ez yedoh kw'us tah ts'ih yazelhtuk, “Ndun sich'oh suYe 'int'ah, tube buk'esi'. 'En soo óozelhts'ai,” whutni. ⁸ 'Et 'ahoh dunat nuhúyuz'en, 'aw 'uyoon चाहí'il, Sizi 'en zeh hubulh 'út'en. ⁹ 'Aw 'et dzulh k'ut ntsun nahedulh hoh Sizi khunek ulhtus, 'i be ndo búlhni, “Khun teh 'uyoon dóohni gunih! Ndet whunulh'en, yinkak dune ye' dinadutédalh 'et whuts'un.” ¹⁰ Sizi bughunek hiyoontun hoh lhulh yawhehúniltuk, 'ink'ez nduhútni, “Ndi khunek 'Dazsai 'ink'ez dinadutédalh?’ dant'i ni hoh 'utni?” ¹¹ 'Ink'ez Sizi hiyoodulhkut, “Et Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzug di ka hubodulh'eh Elijah 'en 'udechoo whusatéyalh?” ¹² Sizi 'et ndo búlhni, “Elijah 'alha 'udechoo whusaínya ts'iyaintsuk lhaóodutelilh ka. 'Et whunts'ih di ka Yak'usda bughunek 'uk'ununa'usdúguz, 'i 'et ndutni 'Yinkak dune ye' 'en ye dzuh nutezut 'ink'ez tube hits'u dutnik tele?” ¹³ 'Et whunts'ih nuhwhudúzni Elijah 'uda whusaínya 'ink'ez dune nts'e na'a hukwa' huninzun t'eh, hoh teh né'hiyulh'en. 'Et Yak'usda

be' dustl'us k'ut whuz na'a 'uk'une'úsduguz ínle.”

'Uski ntsi' nudúdeh, 'i buyídinda, 'en Sizi soo na'yínla

¹⁴ 'Et Sizi 'onghunnah yugha hoodul'eh butananja hoh, dune hubugha 'iluhowezdel 'en hubunilh'en 'ink'ez bulunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz yugha hoodul'eh hiyenah 'uhutni. ¹⁵ 'Iluhowezdel Sizi hitelh'en ibulh huba hooncha hoh hidudelhúghaz 'ink'ez, “Dahooja,” hiyúlhni. ¹⁶ 'Et Sizi Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz huboodulh'kut, “Dant'i ghu yalhtuk ho' 'udahni?” ¹⁷ 'Iluhowezdel 'ilhunuh dune butahaínya, “Nehodulh'eh suye' ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda 'et huwa 'aw yaoolhtuk ghaít'ah, 'en nts'un nilhti. ¹⁸ 'Et ndet ndi ntsi' buyédinda 'i hubugha buba hoolhtus t'eh, 'et yun nadélduz, huwus buzek hanányi, dughoo lhedúlhk'us, 'ink'ez lhts'edunukw. Ngha hoodul'eh ntsi' nudúdeh, 'i yeyuhanahinooyoot, hubudúsni 'et whunts'ih 'aw 'uhiyooleh ghaít'ah.” ¹⁹ 'Ink'ez Sizi ndi yúlhni, “Aw nuhwheni dune nuhwhuba 'alha' 'uhot'e ghaít'ah! Dáwhuldzah nuhzih tesdalah? Dawhuldzah nuhwhutah tesdalah sudutéhts'o whuts'un 'ink'ez nuhwhuba 'alha' test'ilh? 'Uski ndez suts'u tóolhte!” ²⁰ 'Et highu hinílhti. 'Et ndi ntsi' nududeh, 'i ye yudínda Sizi yutelh'en ibulh, 'ahoh 'uski bukaootezut 'ink'ez nadélduz, 'ink'ez huwus buzek haneldo hoh núkallah. ²¹ 'Et Sizi be'abá yoodulh'kut, “Dáhooldzah ndun 'uski 'et ndunt'ah?” yúlhni. “Ntsool da whuts'un,” ní be'abá. ²² “Lhat hoh 'uski yuzoolhghel'h hukwa' yalh'en. Too be chah yuzoolhghel'h hukwa' yalh'en 'ink'ez tsídunoh cha' yulh'en. Soo' tenilh

t'eh, negha té'nonzeh 'ink'ez nela 'oneh!” 23 “A,” yúlhni, “Soo 'úlcho 'i be be 'alha' hoont'ah int'i t'eh, ndan be 'alha' hoont'ah hit'i t'eh, 'en ts'iyaintsuk ne'hutet'en buba huwa chaootelhúnah.” 24 'Aho be'abá bunatsultoo hoonli hoh 'utni, “SMoodihti be 'alha' hoont'ah 'ust'i, 'et whunts'ih 'aw soo cha'lhutus. 'Et huwa sula 'ineh, 'o nus 'iltus, 'i be 'alha' hoont'ah, 'i be 'oost'e ka, 'et hukwa' nuszun.” 25 'Et Sizi whutelh'en 'ilhuhowezdel 'aw 'et higha welhúghaz hoh 'ahoh khunek ulhtus, 'i be ntsi' nudúdeh, 'i hukwa' yudáni, 'ink'ez ndi yúlhni, “Ntsi' nudúdeh, 'i cha'hudústs'o 'ink'ez yachahulhtuk hubilh'i, ndun 'uski buyáh hanaindaih nyudúsn, 'ink'ez doo chah 'o 'at buyunádondzit gunih!” 26 'Et ntsi' nudúdeh, 'i ndunnah 'uski yukaootelhdzut, 'ink'ez tube cho dulduz, 'alzul, 'ink'ez yeyáhanaja. Ndunnah 'uski 'ants'ih dazsai li'uja. 'Et huwa lhanah, “Dazsai ho' 'int'ah,” hutni. 27 'Et whunts'ih Sizi 'uski yula ílhchoot 'ink'ez nduk 'úyinla. 'Et 'uski dich'oh dinadija. 28 'Et hukw'elh'az Sizi koo danínya hoh yugha hoodul'eh whu'izyaz hiyoodulhkut, “Et dáhoont'ah huwa wheni ntsi' nudúdeh, 'i 'aw but's'u hanáts'inooyoot ghaít'ah?” 29 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndan tenahududli, 'ink'ez sahá'hudulyih, 'aw 'i zeh ntsi' nudúdeh, dune nahiyunteyukw.”

Sizi datetsah doo chah huwu yailhtuk

30 'Aw 'et keyah whuch'a nahundel 'ink'ez 'et keyah Galilee wheghah lhunáhusdel. Sizi nts'e whénnya ts'ih dune t'éoonózin hukwa cha'nízun, 31 yugha hoodul'eh hubodulh'eh 'et huwa. 'Ink'ez ndo búlhni, “Yinkak dune ye', 'uyoon dune tl'ahítelhtelh 'ink'ez hituzelghelh. Hizelghih

hukw'elh'az whulh tat dzin 'et dinadutédalh.”
³² 'Aw daja ni hoh 'utni nt'ehonízun 'ink'ez hiyé
 nuljut 'aw hiyoodolhkut ghaít'ah.

Ndan simba netah degha nus dune uncha unli

³³ 'Et keyah Capernaum ts'ih whuz lhghu nahudídel. Koo danáhandel hoh 'et Sizi yugha hoodul'eh huboodulhkut, “Njan ni ti ts'ih ahdulh hoh, dant'i ghu yalhtuk ho' dahni?” ³⁴ Daja hutni hukwaya hinli 'et huwa t'echahudusnih. Ti 'et lhena'uhutni ho' hutni, “Ndan simba netah degha nus dune uncha unli?” ³⁵ Sizi nátl'adeda ndunnah lanezi 'o 'at nanah yugha hoodul'eh, “Anih,” hubúlhni 'ink'ez ndo búlhni, “Ndan degha nus dune uncha tele hukwa' ninzun t'eh, 'en 'udek'ah wule huba' hoont'ah, 'ink'ez ts'iyannah nané'tet'en.” ³⁶ 'Et Sizi 'ilhunuh 'uskiyaz yílhchoot 'ink'ez hububut ninílhya 'ink'ez yunasúnik hoh ndo búlhni, ³⁷ “Ndan si sooji gha ndun 'uski ndult'ah danílhti t'eh, si dasunílhti. 'Ink'ez ndan dasunílhti, si zeh ilah dasutálhtelh. Ndun sutélh'a, 'en chah dahinilhti ho' hoont'ah.”

Sizi ndo búlhni, “Ndan nech'a chadítni, 'en neba 'int'ah.”

³⁸ 'Et John ndi yúlhni, “Nehodulh'eh, 'ilhunuh dune nyoozi be ntsi' nudúdeh, 'i dune butsu hanaídulhdoh, 'en uznilh'en. “Ustl'e' ineh ts'utni, 'aw nelh cha'ust'en 'et huwa.” ³⁹ Sizi ndo búlhni, “Aw whuch'a néhyoot ilah, ndan sooji bugha huwa 'ét'en 'uwulh'en, 'en 'aw hukw'elh'az t'eh dzuh k'una'a sughi yaoolhtuk ghaít'ah. ⁴⁰ Ndan nuhch'a chahudítni, 'en nuhts'un hudetni ho' hint'ah.” ⁴¹ 'Ink'ez 'utni, “Njan whunalhúnih, nuhwheni Christ bube'ildzun ahli huwa ndan too

whunts'ih nuhgha nílhdze t'eh, 'en Yak'usda buba k'elha whutelhtsilh.”

Sizi dune tink'us nílht'uk bughi yalhtuk

⁴² “Et 'ilhunuh 'uski buba 'alha' 'ust'ah, 'ink'ez 'ilhunuh dune lubeshi be such'a itélhtelh t'eh, ndun dune 'uski tink'us na'a wheyúntelhtun 'et whutsuh tse be hits'ilchun ye'ulhchuz 'ink'ez hiyulh tatse doolh'is 'o nus soo' whutet'e. ⁴³ 'Et nla 'i bugha lubeshi inla t'eh, nla k'ont'as! 'Et nla k'us zeh int'i hoh yak'uz whénya t'eh whuz 'ilhuz khutanalh, 'et degha nus mba whutézoo. 'Et lhch'az nla bulh kwuncho yuh ts'ih whénya t'eh degha nus mba whutétsi', whuz kwun nachanusne ho' 'int'ah. ⁴⁴ 'Et whuz hube 'usgoo 'aw yachatésdla 'ink'ez kwun nachanusne. ⁴⁵ 'Et nke 'i bugha lubeshi inla t'eh, nke k'ont'as! 'Et nke k'us zeh int'i hoh yak'uz whénya t'eh whuz 'ilhuz khutanalh, degha nus mba whutézoo. 'Et lhch'az nke bulh kwuncho yuh ts'ih whénya t'eh degha nus mba whutétsi', whuz kwun nachanusne ho' 'int'ah. ⁴⁶ 'Et whuz hube 'usgoo 'aw yachatésdla 'ink'ez kwun nachanusne. ⁴⁷ 'Et nyuna 'i bugha lubeshi inla t'eh, hanó'ah! 'Et nyuna k'us zeh int'i hoh Yak'usda buk'úne' whut'en whénya t'eh, 'et degha nus mba whutézoo. 'Et lhch'az nyuna bulh kwuncho yuh ts'ih whényuhano t'eh, degha nus mba whutétsi', whuz kwun nachanusne ho' 'int'ah. ⁴⁸ 'Et whuz hube 'usgoo 'aw yachatésdla 'ink'ez kwun nachanusne. ⁴⁹ Lizwif Yak'usda ts'un khunai hidélhk'un hoh 'udechoo lusel hik'unhiyudzih. 'Et whuz na'a ts'iyannah dzuh nutezut ho' hoont'ah. ⁵⁰ Lusel unzoo ho' 'int'ah, 'et whunts'i lusel buzachahoolkih 'uts'ulh'ih t'eh,

nts'e na'a doo chah lusel buzahóolki 'uztelhtsilh? Whuz na'a nuhdzi wútsi' gunih 'ink'ez nuwhulh dune ts'un nuhdzi dóoghel.”

10

Dune lhghu hudelhts'i lhch'á nahoodelh, 'et hubugha Sizi huboodulh'eh

¹ 'Et Sizi whuch'a nasja 'ink'ez Judea huwah nenínya, 'et took'oh Jordan huwhútni, 'et yasúya. 'Et lhanah dune yugha wézdél. 'Et whutsuh da datni 'ahoolhyez whuz na'a doo chah zeh huboodulh'eh. ² 'Et bulunah Pharisee highu nindél 'ink'ez hiyóolhdzih hoh hiyoodulh'kut, “Nedíni, dune 'en ih bughá whunt'ai bu'at lahudootnih ka?” ³ 'Et Sizi 'utni, “Daja ni hoh Moses khunek nuhtl'aída'ai inle, 'i?” ⁴ 'Et 'uhiyúlhni, “Moses bugha óonin'ai dune dustl'us yuk'une'úzguz, 'i be bu'at buch'a nayólhtelh.” ⁵ 'Et Sizi ndo búlhni, “Stabe nuhdzi duts'un 'et huwa ndi khunek Moses nuhwhuba yuk'e'ánguz. ⁶ 'Et whunts'ih 'udechoo Yak'usda ts'iyaintsuk inla hoh dune 'ink'ez ts'eke chah inla. ⁷ 'Et njan huwa dune be'abá 'ink'ez be'ama bulh buch'a óoya, 'ink'ez bu'at 'en zeh zih wuda. ⁸ 'Et nuhult'ah 'ilho hutele, 'et 'o 'un hoh nanah chahílah. ⁹ Ndan Yak'usda lhghá buninla, 'en 'aw dune lhch'a nabuhóolelh huba cha'hóot'ah.” ¹⁰ 'Et koo danáhandel hoh yugha hoodul'eh Sizi njan dáhoont'ah 'et hukwa hiyoodulh'kut. ¹¹ 'Et ndo búlhni, “Dune ndan bu'at 'ún tezno 'ink'ez 'uyoon ts'eke ghu nasda t'eh, 'en 'uyoon ts'eke bulh tinta' tét'ilh ho' 'int'ah. ¹² 'Et whuz na'a zeh ts'eke buki 'ún tezno 'ink'ez 'uyoon

dune ghu nasda t'eh, 'en chah 'uyoon dune tinta' tet'ilh."

Sizi 'uskeh buk'udelhúnik 'ink'ez buba tenadudli

¹³ Bulunah dune 'uskeh Sizi ts'un nibaninla buk'edoolni ka, 'et yugha hoodul'eh ndunnah 'uskeh whusaínla hukwa' búdani. ¹⁴ 'Et Sizi whunalh'en hoh hunílch'e 'ink'ez yugha hoodul'eh ndo búlhni, "Whute 'uski suts'un hutoodelh. Khun teh dah hubudóohni gunih. Ndan Yak'usda hubudayi cho unli whuz hudelhts'i, 'en ndunnah 'uskehyaz hubunduhúlt'ah ho' hint'ah. ¹⁵ Soo ts'ah'un 'alha' 'un whudúsni, ndan 'uskehyaz k'una'a njan Yak'usda hubudayi cho unli chahoolhchulh t'eh, 'aw whuz dahóoya ghaít'ah." ¹⁶ 'Et 'uskehyaz ts'iyawh bunasunik 'ink'ez 'ilhunah hinli hoh hubuk'edilnik 'ink'ez huba tenadedli.

Dune soode'a 'int'ah

¹⁷ 'Et Sizi doo chah natesja hoh dune yududelhgai, yubut bugwutsi be nenínaya 'ink'ez yoodalhkut, "Dune hoodulh'eh unzoo, nts'e na'a dast'en hoh 'ilhuz khutesnalh whuch'a ootélhdoh?" ¹⁸ 'Et Sizi 'uyúlhni, "Di ka 'usudíni, ninzoo sudíni? 'Aw 'ilhunuh unzoo hoolah. Yak'usda 'aw 'en zeh unzoo ho' 'int'ah. ¹⁹ Ndi khunek Yak'usda nuhtl'aída'ai, 'i 'et t'eninzun: nesóolhghelh gunih, dune k'us ts'eke bulh tinta' 'ont'en gunih, 'undunont'ih gunih, honts'it gunih, ha'ndunont'ah gunih, nyu'abá 'ink'ez nyu'ama chah hubudólhti." ²⁰ 'Et dune 'utni, "Nehodulh'eh ndet chilh usdli 'uda whuts'un, ndi khunek ts'iyawh buk'úne' zust'en." ²¹ 'Et Sizi soo yuk'entsi' hoh yunalh'en 'ink'ez ndi yúlhni, "Ilhun zeh whu'et 'int'ah, inyalh 'ink'ez ndai

int'i, 'i ts'iyawh be 'ónket 'ink'ez sooneya tehel'en hubugha ínondzaih, lhdulalhgus ilhchoot 'ink'ez 'anih, se'ut'en k'ah tune' 'ónt'en ka sunanyalh. 'Et t'eh nduk yak'uz hoonzoo, 'et whuch'a ootálhdoh.”

²² 'Et ndun dune ndi khunek whudánts'o hoh tube budzi ndesda, 'ink'ez tso unli hoh yughu natesja, tube soode'a 'int'ah 'et huwa. ²³ Sizi yugha hoodul'eh bunilh'en 'ink'ez ndo búlhni, “Dáhoont'ah huwa whúlna hoh ndan soode'a, 'en Yak'usda hubudayi cho unli, 'et dahútedulh.”

²⁴ 'Et yugha hoodul'eh ndi khunek hídants'o hoh tube huba hooncha. 'Et Sizi whuz heyelh hoh ndutni, “Suzkehrkah dahoont'ah huwa whúlna hoh 'en duzooneya hit'az 'int'ah Yak'usda hubudayi cho unli, 'et dahútedulh. ²⁵ Dant'ah khunai cho, camel hiyúlhni, 'i 'aw yubatsoh buna 'aw yukólget ghaít'ah. 'Et whuz na'a dune soode'a 'int'ah, 'o nus buba huwa whúlna Yak'usda hubudayi cho unli datéyalh huba.” ²⁶ 'Et yugha hoodul'eh tube buba hooncha 'ink'ez lhuhoodulkut, “Ndan simba doojih?”

²⁷ 'Et Sizi hubunilh'en 'ink'ez ndo búlhni, “K'us njan 'et dune ba 'uhóneh ghaít'ah, 'et whunts'ih Yak'usda ba ts'iyaintsuk 'aw huwa chahóolnah ho' hoont'ah.” ²⁸ 'Et Peter yatélhtuk, “Soo cho whunilh'en, ts'iyaintsuk bulazdetnik 'ink'ez nts'un tezdel.” ²⁹ 'Et Sizi ndo búlhni,

“A, ts'ah'un nuhwhudúsní, ndan bukoo huwu tezya 'ink'ez dulhutsinkah, k'us dulhtuskah, be'ama, be'abá, bu'at, buzkehrkah, k'us duyun k'ut t'eh, si sugha 'ink'ez ndi khunek unzoo, 'i k'uz ts'iyaintsuk whuladetnik, 'ink'ez suntezya t'eh, ³⁰ nus de 'o nus lhai únli hoh butl'anaítekulh: bukoo 'ink'ez bulhutsinkah, bulhtuskah, be'ama,

buzkehkah, 'ink'ez buyun k'ut 'ink'ez dune hiye tena'tel'ilh chah, 'ink'ez nus de 'ilhuz khutena.
³¹ 'Et whunts'ih lhanah 'udechoo 'int'ah 'en 'udek'elh'az hutele, 'ink'ez lhanah ndunnah 'udek'elh'az hinli, 'en 'udechoo hutele.”

Sizi datetsah 'ink'ez dinadutédalh whulh tat huwuyatelhtuk

³² 'Aw 'et Jerusalem ts'ih ti hedulh Sizi, 'en yugha hoodul'eh hubutsuh úyalh. Hoh hedulh tube huba hooncha k'et whéhunuljut. 'Et doo chah Sizi yugha hoodul'eh lanezi 'o 'at nanah 'udun nébuninla 'ink'ez nus de bulh daóotenilh, 'et hubugha hubulh yaílhuk. ³³ 'Et ndo búlhni, “Sih soo zélhts'ai, Jerusalem ts'ih ts'utedulh 'ink'ez yinkak dune ye', 'en Lizwif náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en butl'aihítelhtelh. 'Et datétsah wheni hiba nahuteyeh, 'ink'ez ndunnah 'udun yun k'ut whut'en, 'en butl'aihítelhtelh. ³⁴ 'Et 'en highu tedloh, higha dútezoh, hiyootélhtsus 'ink'ez hituzelghelh. 'Et tat dzin inle t'eh, dinadutédalh.”

James 'ink'ez John bulh Sizi hiyoodulhkut

³⁵ 'Et James 'ink'ez John bulh Zebedee buye'kah Sizi highu nin'az 'ink'ez hiyoodulhkut, “Nehodul'eh ndai nts'un buka' ts'utni, 'i 'et neba 'uwhutanlilh hukwa' ts'uninzun.” ³⁶ Sizi huboodulhkut, “Ndet nuhwhuba 'uwhutesdlilh hukwa' nahzun?” ³⁷ 'Et 'uhutni, “Ndet yak'uz dega nus dénti ts'ih sinda t'eh, nzih taduke 'et hukwa' nídudzun, 'ilhunuh 'en nalhnih ts'ih 'ink'ez 'ilhunuh 'en 'intl'as ts'ih 'int'ah.” ³⁸ 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndet suts'u hukwa' dahni 'aw t'éoonuzúhzun k'us ndi lubot be tesnilh, 'i soo

tulih wahnai 'ink'ez nts'e na'a too bé' 'ulya soo tulih whuz na'a too be' 'óohneh?'"* 39 "Soo sih 'uts'ooneh," hiyúlhni. 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndai lubot be tesnilh, 'i nuhwheni chah téhtnilh ho' 'int'ah. 'Ink'ez too bé' 'ulya whuz na'a nuhwheni chah too be' téhnilh. 40 'Et ndan nalhnih ts'ih sughu tedalh, 'ink'ez 'intl'as ts'ih sughu tedalh, 'aw si huwá hos'alh ghaít'ah, ndunnah huba lhawhúdulya, 'en zeh buba' hoont'ah." 41 'Et 'o 'un lanezi yugha hoodul'eh, 'en James 'ink'ez John hubulh hánilch'e. 42 'Et Sizi soo ts'iyawh, "Anih," hubudáni, 'ink'ez ndo búlhni, "Et nt'eonáhzun 'udun yun k'ut whut'en hubutah, ndun dune tsuh whudelhdzulh hinli, 'en dune buk'ut moodih hinli. 'Ink'ez ndan bumoodih hinli, 'en chah bumoodih hinli. 43 'Et whunts'ih nuhwheni nuhtah 'aw whuz na'a ilah ho' hoont'ah. 'Ilhunuh nuhtah dune uncha tele hukwa' ninzun t'eh, 'o 'awh chah huba ne'óot'en wule huba' hoont'ah. 44 'Et nuhtah 'ilhunuh 'udetsah tele hukwa' ninzun t'eh, ts'iyannah 'e'ulhna wule huba' hoont'ah. 45 Yinkak dune ye', 'en whunts'ih 'aw ba né'whutet'en huba whusachaíyal 'et huwa. Dune buba né'tet'en 'ink'ez dune buba datétsah 'et hoh dune ts'iyawh nabootekulh."

Dune chawhés'en Bartimaeus hiyúlhni, 'en Sizi whe'en nayulhtsi

46 Jericho ts'ih hunindel, Sizi yugha hoodul'eh tubulh nahutesdel hoh, lhanah 'ilhuhowezdel chah 'ut'en. Dune chawhés'en Bartimaeus hiyúlhni, Timaeus buye', 'en ti whuzih usda hoh tedudlih, 47 Sizi Nazareth whut'en wheghah

* 10:38 Nts'e na'a dzuh nuteszut, whuz na'a dzuh nuhtézut ih?" ni ho 'utni.

uyalh whulhúdants'o. 'Ahozh hazulh hoh 'utni, "Sizi, David butsu hainzut sugha té'ninze!"
⁴⁸ Lhanah t'edoosnih hiyulhni 'ink'ez whuch'a hínenyoot. 'Et whunts'ih 'o nus 'alzul hoh 'utni, "Sizi, David butsu hainzut sugha té'ninze!"
⁴⁹ Sizi 'ilhunenínya 'ink'ez ndo búlhni, "Anih sba dáhni," hubúlhni. 'Et dune chawhés'en yuka hunih, "Hoonínt'i 'ink'ez didinyih, 'anih nyúlhni," hiyúlhni. ⁵⁰ Dunaihts'uz 'i ts'ahayét'ah, dudillhah, 'ink'ez Sizi yughah ninínya. ⁵¹ "Et dányutesdlih 'et suts'u hukwa' ninzun?" ni hoh Sizi yoodulhkut. "Nehodulh'eh doo chah whes'en naóosle, 'et sugha holts'it," yúlhni. ⁵² "Naindahl, si suts'un be 'alha' hoont'ah, 'i be soo ná'inja," yúlhni. 'Et 'ahoh dune 'aw 'et whe'en nasdli, 'ink'ez Sizi ti yuntezya.

11

Lhanah honelhnik hoh Sizi Jerusalem lhgha dínya

¹ 'Aw 'et Jerusalem whéghah hedulh, nat keyah Bethphage 'ink'ez Bethany chah 'et dzulhyaz Olive be hóodzi, 'et whuz nihúnindel. 'Et Sizi nanah yugha hoodul'eh whébalh'a, 'et ndo búlhni, ² "Keyah whiyaz nda ts'ih whuz'ai whuz ah'us. Whuz lhugha dah'az, 'et yeztliyaz, donkey hiyúlhni, whutsuh da dune yak'uchaídah, 'i 'et whédint'uk, 'i lkh'unadooh'uk 'ink'ez suts'u toolhdlooh. ³ Dune, 'Di ka 'et ndaht'en?' nuwhúlhni t'eh, 'NeMoodihti yuka' ninzun' doohtni. 'Aw 'et sih nuhtlayoolhtelh." ⁴ 'Et whehá'az 'ink'ez keyah 'et yeztliyaz nahuyilhti, 'ilhunuh bukoo ndati 'et whédint'uk, 'ink'ez lkh'unahida'uk. ⁵ 'Et bulunah n'awh nahudelhúya,

'en hubuhoodulhkut, “Et daht'en hoh aht'en yeztliyaz lkh'unadah'uk?” hubuhútni. ⁶ 'Et Sizi buba nahezya k'una'a hubuhútni, 'et 'ants'ih t'ehudínel 'ink'ez hubula hudetnik. ⁷ 'Et Sizi yeztliyaz highu hinílhti hoh bulunah nahiyíts'uz 'i hiba hik'ehiyíhdel 'ink'ez Sizi yuk'étl'adida. ⁸ Lhanah dune chah nahiyíts'uz, 'i ti 'et nehíyuzbus. Bulunah chah 'ul k'us 'ut'an k'unuhídut'as, 'i ti nahídulhdelh Sizi yuk'ut lhuteyalh 'et wheni. ⁹ Ndunnah dune Sizi hitsuh hedulh, 'ink'ez hik'ah hedulh, ts'iyawh hahuzulh hoh 'uhutni, “Yak'usda ba whudélhti!

NeMoodihti boozi bugha whusaínya,

'en degha nus hoonzoo bughá whults'ut.

¹⁰ Netsuh whudelhdzulh, David hubudayi cho keyah 'et dúhoont'ah chah zeh whusawhutélts'ulh, 'et Yak'usda ba ts'odóolhti.”

¹¹ 'Aw 'et Sizi Jerusalem keyah neninya hoh Lizwif hubuluglez whucho ts'ih danínya 'ink'ez dulhcho núyuz'en. 'Aw 'et náwhendunilhghel 'et huwa Bethany huwhútni ts'ih whuz lanezi 'o 'at nanah yugha hoodul'eh whuz hubulh whén'az.

Ndi mai chun hanulhye, 'i fig hiyulhni, 'i Sizi yek'ehanya

¹² 'Om bun Bethany ts'ih whuz de nahédulh 'et Sizi buye'élts'ul. ¹³ Nilhdza 'et mai chun yuníl'h'en but'an chah hoonli. 'Et yughu ninya mai ntélhcholh ka. Yughu ninya hoh 'ut'an zeh 'int'ah, nk'achah bumai hoolah. ¹⁴ 'Et Sizi ndi mai chun ndi yúlhni, “Aw 'o 'at dune nyumai hunoo'alh ghaít'ah!” 'Et ndutni hoh yugha hoodul'eh hídants'o.

Sizi, 'en Lizwif hubuluglez whucho ts'ih tezya

¹⁵ 'Et Jerusalem ts'ih hunindel. Sizi Lizwif hubuluglez whucho 'et daninya. Ndunnah 'e'óoket 'ink'ez 'ooket ts'iyawh tinábuninyoot. Sooneya lkh'enáhududzaih bukw'uzdai chah náina'ai, 'ink'ez dut'ai be 'óoket chah, ¹⁶ 'aw luglez hoonli ne'hóole butl'achahoo'al. ¹⁷ 'Ink'ez Sizi dune whubodulh'eh ndo búlhni, “Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'ut ne'úsduguz,

'Njan sukoo ts'iyannah tenadudli bakoo 'úhoont'ah,' ni.

'Et 'uwháhla undunut'ih 'ink'ez nanúl'i bakoo whuzúlhtsi!”

¹⁸ 'Et náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz hodánts'o hoh, hizoolhghelh hukwa húnuta, tube hiyé nuljut, ts'iyannah 'ilhuhowezdel hubodulh'eh, 'en huba hooncha 'et huwa. ¹⁹ Soo nadálhghel ibulh Sizi yugha hoodul'eh hubulh Jerusalem whuch'a nahúndel.

Ndi mai chun bugha hahóodul'eh

²⁰ Hoh bundada 'uda 'et ti hedulh ndi mai chun hinilh'en. Soo ts'ah'un bughih tubulh desuz. ²¹ 'Et Peter, 'en whunalnik hoh Sizi bulh yátelhtuk, “Nehodulh'eh nilh'en ndi mai chun bulh buk'éhanya, 'i desuz,” yúlhni. ²² 'Et Sizi ndo búlhni, “Njan whunaoolhúnih, Yak'usda nuhwhuba 'alha' 'int'ah t'eh, ²³ ndi dzulhyaz 'i 'udóohni, 'Didilts'it 'ink'ez bun k'ut whucho ts'ih tailts'it.' 'Et soo nuhdzi yuh 'aw nawh cha'hoot'ah 'ink'ez nuhwhuba 'alha' hoont'ah t'eh, dawhútenilh dahni, ts'iyawh nuhwhuba 'et ndó tenilh. ²⁴ 'Et huwa' 'un whudúsní, ndi be 'alha' hoont'ah, 'i be tenadahdli, 'ink'ez hoonli ka' dahni 'et 'alha' nahzun hoh nuhgha

tekulh t'eh, ndai buka' dahni, 'i nuhgha tekulh ho' 'int'ah. ²⁵ 'Et sahyin hoh tenadahdli, 'ink'ez 'uyoon ts'un nuhwhuba dzuh t'eh, buba n'ún whutulhdelh, 'et sih nuhwhe'aBá, yak'uz úsda, 'en nuhwheni chah nuhwhulubeshi nuhwhuba 'un yutoolhdelh. ²⁶ 'Et 'uyoon buba n'ún chaootulhdulh t'eh, nuhwhe'aBá, yak'uz úsda, 'en chah 'aw nuhwhulubeshi nuhwhuba 'un yutoolhdelh ghaít'ah.”

Sizi be 'ut'en k'ah 'et hukwa' hoodulhkut

²⁷ 'Ink'ez doo chah Jerusalem ts'ih nahundel, Sizi Lizwif hubuluglez whucho nuya hoh náwhulnuk moodih, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh, 'en Sizi highu nindel, ²⁸ 'ink'ez ndi híyulhni, “Nedini ndai bugha dune bugha ndoh 'int'ah hoh njan ndint'en? Ndan nghá ooni'ai hoh 'int'en?” ²⁹ 'Et Sizi ndo búlhni, “Ilhun zeh hukwa nuhoodutelhkut. 'Et ndusudáhni t'eh, 'et sih ndun whudóosni ndi dune bugha ndoh 'ust'ah hoh njan ndust'en. ³⁰ Ndusudóohni ndun John dune too be' 'ulh'en ndan yutl'ahón'ai hoh dune too be 'úlh'en inle, Yak'usda tulih k'us dune tulih yugha ooni'ai?” ³¹ 'Et 'ahoh dich'oh dutah hukw'u nahúhulhye hoh njan duhútni, “Daja chah uzdooni, 'Yak'usda yugha ooni'ai,' ts'utni t'eh, 'et sih dooni, 'Di ka John nuhwhuba 'alha' cha'dusnih?” ³² 'Et, 'Dune yugha ooni'ai ts'utni t'eh,” 'et njan dune hubé hunuljut 'et huwa, ts'iyawh dune John dune too be 'ulh'en, 'en Yak'usda be nus whunilh'en unli inle huninzun. ³³ 'Et huwa Sizi 'uhiyúlhni, “Aw t'ets'onízun.” Sizi 'et ndo búlhni, “Si chah ndan sugha óoni'ai 'aw nuhwhudoosni ghaít'ah.”

12

Mai haníyeh k'et huwhulh'ai bugha whúts'odul'eh

¹ 'Aw 'et Sizi khunek hiye oodool'eh hubugha hubulh yálhtuk, "Ilhunuh dune, 'en mai haníyeh, mai too 'úlh'ih, 'i 'ainanla. Yuna'neztl'oo, tsak'et hahónkaih, mai tahúndununih huba, 'ink'ez yutést'en chah 'uhóonla. 'Et dune bughu whulh'ai 'ink'ez ninza keyah whenya. ² 'Et 'aw 'et mai oonteje niwhuninzut t'eh, 'ulhna 'ilhunuh 'en mai haníyeh k'et butl'ahúhonla buts'ú wheyalh'a, ndai ooneje, 'i bulah buts'itookat huba' hoont'ah, 'i ka. ³ 'Et 'uhiyínla ndunnah mai k'et butl'ahúhonla, 'ulhna hiyílhchoot yahúyalht'o 'ink'ez hoonli higha chaílel hoh whenáhinanyoot. ⁴ Ndun dune be'ildzun, 'en doo chah 'uyoon 'ulhna whuz whelh'a. 'En tse be nahínelh'uz hitsi ts'e' nalh'uz hoh nukai híyulhtsi, 'ink'ez hukwa yáhoonli k'una'a 'uhiyínla hoh whenáhinanyoot. ⁵ Doo chah 'uyoon 'ulhna whuz wheyalh'a. 'En hizelhghi. Lhanah 'uyoon chah 'et ndo buhinla. Bulunah hubuhoolht'ah 'ink'ez bulunah chah hubuhangan. ⁶ 'Ilhunuh zeh 'udek'elh'az whuz buts'un wheyálh'a, 'et usda, 'en buye' yuk'entsi, 'Suye', 'en sih hidóolhti,' ni 'et huwa.* ⁷ Ndunnah dune mai k'et butl'ahúhonla 'et 'ulhodútni, 'Ndun njan mai k'et be'ildzun, 'en buye' 'int'ah. 'Anih, ts'uzoolhghelh. 'Et sih ndun buye' buts'ítekulh, 'i ts'iyawh ne'ildzun wule.' ⁸ 'Et ndun buye' hiyílhchoot, hizelhghi 'ink'ez hiyust'e 'i nyoh haníyeh k'et tínahinino."

* **12:6** Njan mai k'et haníyeh humoodih, 'en Yak'usda 'int' ah, 'ink'ez buYe' 'en Sizi Gri 'int' ah. 'Et ndun bugha télh'a, ndunnah Lizwif hubumoodih 'uhint' ah, ni ho 'utni.

9 'Et Sizi huboodulhkut, “Daóoneh simba ndun mai k'et whulh'ai? Whusanája, 'ink'ez ndunnah dune ts'iyawh hubóoghan, 'ink'ez mai k'et 'uyoon gho hohólh'a. 10 'Aw whutsuh whudelhdzulh ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i, 'aw ih buk'eyáchasulhtuk? 'Et ndutni,

'Ndi tse be koo 'uwhulh'en 'ún hidutelh'uz,
'i 'uja dega nus bukadaoodilt'ah, 'i suli.

11 'Et Moodihti whuz na'a 'uhóonla.

Tube huba hooncha k'una'a 'obínla ho'
hoont'ah.'

'Et whuz na'a Yak'usda be' dustl'us k'ut ndutni,”
ndo búlhni.

12 'Et Lizwif bumoodih, 'en Sizi hiyoolhchoot hukwa' hut'en, t'ehonínzun didut buch'a yálhtuk hoh dune hoodalh'i, 'et whunts'ih dune 'ilhuhowezdel hiye nuljut huwa Sizi dachahíyilil hoh whenáhedel.

Yun k'elha huhoolh'i hukwa' hoodulhkut

13 'Et bulunah Pharisee 'ink'ez Herod budune chah 'en Sizi khunek be hiyoolhgooh ka hits'ú wheóobahalh'a. 14 'Et Sizi highu nindel 'ink'ez 'uhutni, “Dune hoodulh'eh t'ets'onínzun ts'ah'un zeh 'udanilh. 'Aw 'uyoon daja huntezilh huwu ni chaínlah hoh dune dant'ah whunts'ih chabunílh'en hoh Yak'usda beni k'ah ts'ih hubugha khunek 'alha' 'int'ah, 'i be whúbodilh'eh. 'Et nedíni wheni khunek netl'ahon'ai, 'i whudulhyah 'uts'oot'en ih tulih Roman keyah whumoodih buts'un yun k'elha ts'uhoohl'i 'i buba buk'elha ts'otelh'i tulih k'us 'awundooh tulih?” 15 'Et whunts'ih Sizi hiyoolhgooh hukwa' hiyulh'en t'eeonanzin, 'ink'ez ndo búlhni, “Et di ka sóolhdzih? Sooneya stl'anah'aih noolh'en sih.” 16 'Aw 'et 'ilhunuh

sooneya yutl'ainá'ai. 'Et Sizi huboodulhkut, “Ndan ho' 'int'ah bunen 'ink'ez boozi 'ukw'e'usdúguz?” 'Et 'uhiyúlhni, “Yun k'ut whumoodih Caesar, 'en 'int'ah.” ¹⁷ 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndai Caesar be'ildzun, 'i buts'un buk'elha whulh'i, 'ink'ez ndai Yak'usda be'ildzun, 'i Yak'usda ts'un buk'elha whulh'i.” 'Et soo tube huba hooncha.

Nats'ukhít'naih 'i buka 'oodulkut

¹⁸ 'Aw 'et ndunnah Sadducee hubuhútni, 'en Sizi highu nindel. 'En 'uhutni, “Dats'úzsai 'ink'ez 'aw nats'ukhóotnah ghaít'ah.” ¹⁹ 'En hiyoodulhkut hoh 'uhutni, “Nehodulh'eh Moses 'en khunek negha ide'ai, 'i neba yuk'une'úzguz, 'Dune bu'at 'en dazsai, 'ink'ez buzkeh hoolah t'eh, ndun dune dazsai bulhutsin 'en ndun tsandelh yughu naoda, ndun dune dazsai, 'en ba buzkeh hole ka.’ ²⁰ 'Et skwunlai 'o 'at nanah lhulhutsinkah hinli, 'udet-sah whudelhdzulh, 'en 'at ut'i, 'awhuz buzkeh hoolah hoh dazsai. ²¹ 'Et yuk'ah whúdelhdzulh, 'en tsandelh yughu nasda. 'En chah buzkeh hoolah hoh dazsai. 'Et whulh tat chah whuz na'a zeh 'uja. ²² Ts'iyawh skwunlai 'o 'at nana 'ilho dunedzulh 'en ts'iyawh highu dalts'i, ts'iyawh bubuzkeh hoolah hoh yahadla. 'Udek'elh'az ndun ts'eke dich'oh chah dazsai. ²³ Ndunnah yahadla ts'iyawh dinahudutéduh dzin dinahudidel t'eh, k'us ndan simba bu'at tele, ts'iyawh skwunlai 'o 'a nanah, 'en highu dálts'i?” ²⁴ 'Et Sizi ndo búlhni, “Tube 'uts'un na'a 'udahni. Ndet daja dahni t'eoonuzáhzun ih? Yak'usda ye ulhtus, 'i 'ink'ez bughunek k'e'eduguz, 'i t'énuzahzun, 'et huwa whuz na'a 'udahni. ²⁵ Ndet yahadla dinahudidel t'eh, ndoh yak'uz lizas li'hint'ah. 'Et ndó tet'ilh

dune chah 'ink'ez ts'ekoo chah 'aw lhgha hudóolts'i ghaít'ah. ²⁶ 'Ink'ez ndunnah yaidla dináhudutédalh hubugha, ndi Moses 'uk'une'úsduzuguz, 'i 'aw ih buk'uyacháldih, whus delhtan, 'i tah whudezk'un hoh Yak'usda yulh yalhtuk inle? 'Et 'uk'une'úsguz, 'i ndutni ndun Moses Yak'usda ndi yulhni, 'Si 'ust'ah Abraham 'en buMoodihti 'ust'ah, Isaac, 'en buMoodihti 'ust'ah, 'ink'ez Jacob, 'en chah buMoodihti 'ust'ah.' ²⁷ 'Et huwa huhukhuna hubuYak'usda 'int'ah, 'aw yahadla hubuYak'usda ilah ho' 'int'ah. 'Et 'ílhuz 'uts'un na'a 'udahni."

'Ilhuk'i khunek neba yutulhúhezya, 'i degha nus dezti

²⁸ 'Ilhunuh dune Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'en 'et 'ut'en, 'ink'ez hubudánts'o 'ink'ez 'en t'éoonínzun Sizi ndunnah Sadducee soo ndo budáni. 'Et didut chah Sizi yoodulhcut, "K'us ndai khunek neba yutulhúhezya, 'i k'us dezti?" ²⁹ 'Et Sizi 'uyúlhni, "Ndi degha nus dezti, 'i 'int'ah, 'Israel budune, oozélhts'ai, neMoodihti 'en Yak'usda unli. 'En zeh 'ilhunuh Moodihti 'int'ah. ³⁰ Yak'usda nuhMoodihti nuhdzi ndulhcho, 'i be, nuhzul ndulhcho, 'i be, 'ink'ez nuhwhubeni ts'iyawh ndulhcho chah.' ³¹ Whulh nat khunek higha nélh'a, 'i chah degha nus dezti, 'i 'int'ah, 'Nts'e na'a nuhwhenich'oh k'enahdutsi', whuz na'a nuhwhulh dune chah buk'eoohsi'.' 'Aw 'uyoo khunek higha nélh'a, 'i ndi nankoh 'o nus dezti, 'i hoolah." ³² 'Et ndun Moses bughunek 'uk'ununa'úsduzuguz, 'en Sizi 'uyúlhni, "Nehodulh'eh soo' denja! Khunek 'alha' 'int'ah, 'i be yailhtuk! Degha ndoh Moodihti 'en zeh Yak'usda unli, 'aw 'uyoon Yak'usda chálah. ³³ 'Ink'ez dune

budzi ndulhcho 'i be Yak'usda yuk'eootsi' huba' hoont'ah, budeni ts'iyawh 'i be, buzul be, bunut'uk ts'iyawh, 'ink'ez dich'oh k'enadutsi' chah, whuz na'a bulh dune hubuk'eootsi'. 'Et degha nus neba hooncha ndi nankoh khunek yugha nélh'a, 'i buk'úne' ts'oot'en. Khunai 'ink'ez 'uyoo hoonliyaz Yak'usda bukw'uzdai k'ut Yak'usda bugha ídezk'un, 'i ba 'o nus whudezti.” ³⁴ Sizi t'éoonanzin dalcho 'i be whunih k'una'a 'udéja 'et ndi yúlhni, “Aw 'et nilhdukw hoh Yak'usda k'úne' nyul'en tele.” 'Et hukw'elh'az 'aw 'udun hukwa chahiyoodílhkulh hiyéntsaz 'et huwa.

Christ, 'en nts'e na'a David buts'u háinzut, 'et hukwa hiyoodulhkut

³⁵ 'Et Sizi, 'en Lizwif hubuluglez whucho dune hoodulh'eh hoh huboodulhkut, “Nts'e na'a ndunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'Christ 'en David buts'u háinzut tele ho' 'int'ah,' hutni?

³⁶ 'Et David, 'en Ndoni bugha 'et ndutni, 'Moodihti 'en suMoodihti 'uyúlhni njan nalhnihi ts'ih sughu sinda.

Hoh t'eh sih nch'a húdetni, 'en buk'ut nke naóolhyis mba hólhsilh.'

³⁷ David dich'oh, 'Sumoodihti,' yúlhni, 'et nts'e na'a Christ 'en David ts'ih háinzut wule?’ 'Et nyoh dune, 'en huhóont'i hoh hidants'o.

Sizi dune ndo búlhni, “Ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en buch'a kháhdi”

³⁸ 'Et Sizi hubodulh'eh hoh 'et ndo búlhni, “Ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en buch'a kháhdi. Ndunnah 'e'óoket bakoo 'et dune tah hoh nahúduhun tl'asus nyez be

húdelhts'i, 'ink'ez dune hubaoodelhti hukwa ne'hutdudul'en. ³⁹ Njan luglez ndet huntel'ilh, 'et 'utaháoodet'aih, 'ink'ez dune dahúlih teh, 'et chah k'us whudézti, 'et didut nátl'ahududaih. ⁴⁰ Tsandelh chah khábonut'ah, 'ink'ez bukoo huwa hahuwhút'aih. 'Ink'ez ncha ná'hadudil'i hoh sa cho tenahududli. 'En 'et hukw'elha 'o nus dzuh nahútezut ho' hint'ah.”

Tsandelh sooneya huwa iné'ai

⁴¹ Lizwif hubuluglez whucho sooneya dekat, 'et Sizi usda, 'ink'ez hubunilh'en sooneya dehínudzaih. Lhanah soode'a 'uhint'ah, 'en sooneya lhai hoh dehínudzaih. ⁴² 'Et 'ilhunuh tsandelh tel'en, 'en 'óh wheghah uyalh, 'ink'ez nankoh sooneyayaz dénalhdel.† ⁴³ 'Et Sizi yugha hoodul'eh ts'un bé' buntelhúnik 'ink'ez ndo búlhni, “Nuhwhudúsní ndun tsandelh tel'en, ndunnah ts'iyawh huba nus lhai 'i denandzai ho' 'int'ah. ⁴⁴ Ndunnah 'uyoon, 'en ndai hiye soode'a 'int'ah, 'i 'un hakat, 'i 'uhyulh'en dehínudzaih. 'Et ndun lhe'int'ah tel'en ndai 'aw 'i yít'i, 'i yuk'ekhutenalh, 'i whunts'ih ts'iyawh deyándzai.”

13

Njan Lizwif hubuluglez whucho hoolah whutéleh, 'et Sizi huwu yailhtuk

¹ 'Et Sizi Lizwif hubuluglez whucho tinanja hoh 'ilhunuh yugha hoodul'eh ndi yúlhni, “Nehodilh'eh whunilh'en, njan luglez whucho 'ink'ez tse chah 'i lhe'íldzoo 'i be 'uhóolya.” ² 'Et Sizi 'utni, “Njan koo whucho whuzdla whunulh'en ih? 'Aw

† 12:42 Ndi sooneya deghanus chadíti, 'i 'int'ah.

lhuk'i tse 'i whunts'ih lhk'uchadutésdlal, 'i ts'iyawh nadúntejulh ho' hoont'ah.”

Ndan Sizi Gri hinedulh, 'en hiye dzuh nutezut, 'i hubugha hubulh yátelhtuk

³ 'Aw 'et Lizwif hubuluglez whucho huwanch'az dzulhyaz Olive hiyúlhni, 'i k'ut, 'et Sizi usda. Peter, James, John, 'ink'ez Andrew chah, 'et dune hoolah, 'et Sizi hiyoodulhkut. ⁴ 'Et hiyúlhni, “Nedíni nket'ah 'uwhuténilh? 'Ink'ez ndet huwa t'ets'ontézin daóotenilh hoh 'et neóotelts'ulh?” ⁵ 'Et Sizi ndo búlhni, “Huwuhli dune nanwhanoo'ah gunih. ⁶ Lhanah dune whusahútedulh 'ink'ez soози bugha 'uhudutenilh, ‘Christ 'ust'ah!’ 'Et nduhútni hoh dune lhanah nahuntet'ah. ⁷ 'Et nuhgha ha'nóojoot gunih. Nilhdukw dune lhutedughan whulh 'uhuduzts'ai, 'ink'ez nilhdza lhuhudughan whulh 'uhúduzts'ai t'eh, 'et ndoh honeh huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih 'awhuz whulatah ilah ho' hoont'ah, 'awhuz 'udun chah whusawhútekuh ho' hoont'ah. ⁸ Lhelhts'un keyah whut'en, 'en lhch'a nihúdatedulh, 'ink'ez lhelhts'un hubudayi cho hinane'ut'en 'en chah lhch'a nihúdatedulh. Nduhóolhcho yun chah natughetnah, 'ink'ez dai chah whutéleh 'ink'ez nduhóolhcho hoh dune dzuh nulhuwhuteldeh. 'Et nduwhút'en suli t'eh, t'ewhúntéhzin 'o nus hooncha tune' whutet'en. 'Et dzuh nutehdeh k'an ho' whe'whudit'en. ⁹ Nuhwhenihch'oh chah huwahli. Keyah huwunli but nenóhwhutelleh 'ink'ez luglez koo 'et chah yanwhuts'utelht'oh. 'Et si sugha ndunnah moodih 'ink'ez hubudayi cho chah bubut ninhótelleh, khunek unzoo, 'i be hubulh yaoolhtuk ka. ¹⁰ 'Ink'ez 'udechoo ndi yun k'ut ndulhcho dune ts'iyawh khunek

unzoo, 'i bugha hubulh yatetuk. ¹¹ Tsak'e nawhuanla 'ink'ez naheyelh but nenóhnilhti t'eh, dája dutehnilh, 'aw huwu ni wahle gunih 'ink'ez nuhdzi dóoghel. 'Et nióoninzut t'eh, 'ants'ih ndai nuhza dánkát, 'i be yaoolhtuk, Ndoni bughunek 'i be yatelhtuk. ¹² Dune, 'en dulhutsinkah dahútetsah huwa butelelh. 'Et hube'abákah 'en chah, bubuzkeh 'en ndúbotelh'ilh, 'ink'ez 'uski, 'en chah, hube'ama 'ink'ez hube'abá, 'en hubuch'a nahútel'ah 'ink'ez dahóotsah hukwa' hubutelilh. ¹³ Si sugha sunehdulh huwa ts'iyannah nuhts'uh dútetnik. 'Et whunts'ih ndan 'udek'elh'az whuts'un whechahítsaz, 'aw 'en zeh hudutejih.”

Degha nus whewhúnujut 'et

¹⁴ “Ndan degha nus be whunjut, 'aw buba cha'hóot'ah 'et siyin nulh'en t'eh, (ndi yuk'é yalhtuk soo cho nuwheni taóodoolts'it. Daniel, Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en 'uda húwu yailhtuk ínle). Judea hudelhts'i dzulhyaz k'uz ts'ih, whuz tsi hutoolhdelh. ¹⁵ Dune bukoo hukw'ut* usda t'eh, 'aw bukoo ts'ih nuchátesdal 'ink'ez ndai be'ildzun yutelelh, 'i 'aw nayóolchoot gunih! ¹⁶ 'Ink'ez dune haníyeh k'et 'ut'en chah, 'aw bukoo ts'ih nayítsuz kunaóoda gunih. ¹⁷ Dahoolcho 'i be whéwhunujut tele, hoh t'eh ts'ekoo, 'úlchan 'int'ah t'eh, 'ink'ez buzkeh yé'ulht'ukw chah. ¹⁸ Njan dzuh nutehzut whuch'a ténadoohdli 'et khi 'uhoneh whuch'a. ¹⁹ 'Et Yak'usda yun inla k'an dzin whuts'un 'aw cha'whúsne 'ink'ez 'aw 'et 'ulcho 'i be whutsuh da hiye dzuh nulháulzut, 'i be dzuh natezut. ²⁰ 'Et whunts'ih neMoodihti lhat dzin hoh k'ah ná'hoonla. 'Et nduchaínil

* **13:15** Lhat Lizwif hubukoo, 'et bun k'ut lkh'eoodez'a.

t'eh, 'aw 'ilhunuh whunts'ih doojih ghaít'ah. 'Et ndunnah 'utaháooanla, 'en bugha' hoonla hoh t'eh hoondukw whutelhtsilh. ²¹ 'Et hoh t'eh dune ndunóhowhutni t'eh, 'Nulh'en njan Christ 'en njan usda!' K'us, 'Ngut usda!' nuhuwhútni t'eh, khun teh nuhwhuba 'alha' 'uhudooni gunih. ²² 'Et whunts'ih ndunnah Christ na'dudil'i, 'ink'ez nus whúnih'en na'dudil'i chah, 'en lhanah hitele hoh lhat teh huwa ne'ut'en 'ink'ez hooncha túne' hutet'en, ndunnah Yak'usda 'utuhaóooanla, 'en whunts'ih nabunoo'a hukwa' hutet'ilh. ²³ 'Ahoohlheyz tsi hóohli! Ts'iyaintsuk whutsuh da 'un whudáni.

Yinkak dune ye' whusatéyalh

- ²⁴ “Et hukw'elh'az dune dzuh nuhuzde t'eh, sa 'i chah dulhgus tele, 'ink'ez 'ulh'ek ooza chah 'aw be chawhest'en tele. ²⁵ Sum chah natekulh 'ink'ez nduk yaz be hóolhtus, 'i be notughetnah. ²⁶ Hoh t'eh yinkak dune ye', 'en ndoh kw'us tah bé wheóonujut ye ulhtus, 'i bulh 'ink'ez Yak'usda butsu hayánduz, 'i be ndoh be wheóodutelhtsilh. ²⁷ 'Ink'ez bulizas 'en haóobutelh'alh, ndus de, n'az de, niz de, 'ink'ez ndaz de, 'ink'ez ndi yun k'ut 'ink'ez yaz chah ndulhcho hoh Yak'usda ndunnah 'utaháooanla 'en 'ilhohubutughélelh 'et wheni.”

Mai chun, fig hiyulhni, bumai 'i be bugha whúts'odul'eh

- ²⁸ “Ndi mai, fig hiyulhni, buduchun, 'i be buk'unats'uwhulnuk be whuts'odul'eh, 'i soo ts'ah'un boodulhú'eh. Ndi 'i 'int'ah, buzooschum delghih t'eh, 'aw 'et but'an whulhlhah, 'i bugha

t'oonáhzun 'aw 'et shen nilhdukw sulí. ²⁹ 'Et ndez na'a ndun whudúsní, ndet whusawhét'en whutéhl'en t'eh, 'et síh whuz na'a zeh t'oonóhzin 'aw 'et nilhdukw ho' whe'oodutet'ilh. ³⁰ 'Alha ts'ah'un na'a 'un whudusní, k'an ndoh whudezulh 'aw yachahútesdla, 'et njan ndó tenilh, ts'iyawh 'et lhawhúdutenilh, 'et whuts'un. ³¹ Yaz 'ink'ez ndi yun k'ut 'i chah hoolah whutele. 'Et whunts'ih ndi sughunek 'aw hoolah chatesdle.”

'Aw dune nt'éoonízun ndet dzin 'ink'ez nts'oh huwa whudezulh hoh 'uwhténilh

³² “Aw dune t'oonízun ndet dzin k'us nts'oh huwa 'uhunet'oh 'et whusawhútelts'ulh. 'Aw lizas yak'uz hudelhts'i, 'ink'es Yak'usda buYe' whunts'i 'aw t'ehonízun, se'aBá dich'oh zeh t'oonínzun. ³³ 'Ahoohyez huwahli 'ink'ez tenadahdli. 'Aw nt'éoonuzáhzun nts'oh t'eh whusawhútelts'ulh. ³⁴ 'Et ndez na'a 'uwhtenilh, 'ilhunuh dune bukoo huwu tezya 'ink'ez hiba 'ut'en 'en 'et nibuninla 'ilho hinli hoh dude 'ut'en 'uhooh'en ka, 'ink'ez 'et ndati huwunli ndi yúlhni, ‘Soo cho huwonle!’ ³⁵ 'Et whuz na'a nuhwhudúsní, huwahli! 'Et nts'oh teh bukoo humoodih whusanatedalh 'aw nt'éoonuzáhzun, hulhgha tulih, tuzniz tulih, yilhkaz tulih, k'us sa haí'ai t'eh tulih. ³⁶ 'Et huwa 'ahoolhyez lhadáht'ah. 'Aw hukwa tsi chawhahlih 'ink'ez nanehtez t'eh, nuhche tulih nuhwhumoodih nuhghun naooja. ³⁷ 'Et daja nuhwhudúsní, 'et ts'iyannah chah ndo budúsní, huwahli!”

14

Sizi whu'izyaz hikunuta hituzelghelh ka

¹ 'Awhuz nat dzin whuz'ai Lizwif Hubutus Lhuseya* whewhúnahulnih 'ink'ez lhes chantulhúdoh, 'i ts'uyi, whewhúnahulnih chah, 'et náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, Sizi whu'izyaz hikunúta hituzelghelh ka. ² 'Et 'uhutni, “Njan butus lhuseya, 'et whutah ilah 'uts'ooleh, dune lhtahohót'alh 'et whuch'a.”

Bethany 'et ts'eke Sizi k'unuts'újul yutsi k'eyílhde

³ 'Ilhunuh keyah wheyaz Bethany huwhútni, 'et Simon buka whulhjut ínle, leprosy hiyúlhni, bukoo 'en Sizi yuzih 'usda. 'Et na'ut'alh hoh ts'eke k'unuts'újul dezti, 'i tse be ídezbun, 'ink'ez 'i be buda' deldze ye'alh hoh danínya. Ndi 'i lhts'eyalhkut 'ink'ez k'unuts'újul 'i Sizi yutsi k'eyílhde. ⁴ Bulunah dune hukwa hunílch'e 'ink'ez ndulhóhudutni, “Et di ka ndi k'unuts'újul 'ants'i 'et tinta' yulh'ih. ⁵ Dezti hoh bé' ts'onket t'eh† 'ink'ez da sooneya tehel'en hubugha ts'ínoodzaih,” hutni, 'ink'ez koo ts'ih ts'eke tube cho hich'a yálhtuk. ⁶ 'Et Sizi ndo búlhni, “Buts'áhachaoozah'ak! Di ka tedulhlih? 'Ut'en unzoo, 'i suba inla ho' 'int'ah. ⁷ 'Ahoohlheyz tehel'en nuhwhunat whutéle. Ndet hukwá' nahzun t'eh, hubula 'ooht'en. 'Et si 'ahoohlheyz huba nuhwhúbulh cha'tuzest'il ho' hoont'ah. ⁸ K'unuts'újul, 'i suyust'e yuk'eyílhde 'adutes'alh wheni lhasúdinla. Ndun ts'eke 'aw 'o 'un 'ooneh ghaít'ah, 'et 'uhóonla ho' 'int'ah. ⁹ 'Alha' 'un

* **14:1** Nawhudezuhl totsuk 'ilhohuwudulh 'ink'ez ndi sheep k'us unzoo 'i nahiyut'alh. Njan whunahulnih 'oh da Yak'usda yun k'ut Egypt whuch'a hanaóobanla da. † **14:5** Tehul'en ba 'iluh yus k'ut yuk'elhla 'et'en, 'et 'uneltsuk.

whudusni, ndi yun k'ut ndulhcho hoh ndi khunek unzoo, 'i nudutekat, ndun ts'eke ndet 'uhoonla, 'et hukw'u naootetnuk, 'et hoh dune yunatelnih.”

Judas, 'en Sizi ye 'óotekulh hukwa' ninzun

¹⁰ Lanezi 'o 'at nanah yugha hoodul'eh, 'ilhunuh Judas Iscariot hiyúlhni, 'en Lizwif bunáwhulnuk bumoodih buts'un whinya Sizi hubutl'aítelhtelh ka. ¹¹ Dája ndo búlhni huhóont'i 'ink'ez sooneya hits'óози. 'Et Judas, 'en Sizi ye 'óotekulh, 'et hukwa hités'en.

Sizi 'en yugha hoodul'eh butus lhuséya whu-nahutelnih, 'et hubulh na'ut'alh

¹² 'Et 'udechoo dzin lhes chantíldoh, 'i nahíyut'alh, 'et dzin sheepyaz na'hitet'alh, 'i naihizulhghih, ndi sheepyaz Lizwif Hubutus Lhuséya huba 'int'ah. 'Et Sizi yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni, “Nts'e netalh'alh ndi na'tant'ulh, 'i mba lházdutelih?” ¹³ 'Et Sizi nanah, 'en wheóobalh'a 'ink'ez ndo búlhni, “Jerusalem ts'ih ah'us 'ink'ez dune too nulhtun, 'en sih nuhdudóoya. Nts'e bukoo tezya whuz bun tooh'as, ¹⁴ 'ink'ez bukoo be'ildzun njan dudoohtni, ‘Dune hoodul'eh njan ndutni ndet sugha hoodul'eh bulh Hubutus Lhuséya huwa na'uztet'alh bukoo negho téh'alh ih?’ ¹⁵ 'Et nduk hukw'uz hooncha lhaóodint'ah whunwhunoolhtun, 'et na'uztet'alh, 'i lhádoohleh.” ¹⁶ 'Aw 'et yugha hoodul'eh Jerusalem ts'ih whehá'az 'ink'ez Sizi soo daja ndo búlhni, ts'iyawh whuz na'a nahuhóo'ai 'ink'ez Hubutus Lhuséya wheni lhahodinla. ¹⁷ 'Et hulhgha 'aw 'et Sizi, ndunnah lanezi 'o 'at nanah bulh, 'en whusahándel. ¹⁸ 'Et na'hut'alh hoh Sizi ndo

búlhni, “Et njan ndun whudusni 'ilhunuh nuhtah sulh ná'ut'alh, 'en se'óotekulh.” ¹⁹ 'Et yugha hoodul'eh hubudzi únduda hoh 'ilhunuh hinli hoh hiyoodulhkut, “Si ih 'usudíni,” hiyúlhni. 'Et 'uyoon chah ndutni, “Si ih 'usudíni?” ²⁰ 'Et Sizi ndo búlhni, “Et lanezi 'o 'at nanah njan netah ndan bules sulh toonayuz'ai, 'en 'utenilh. ²¹ Ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úzguz, 'i 'et ndutni, 'Yinkak dune ye', 'en datetsah. 'Et ndun ye 'ónket, 'en dalcho 'i be buba wheóonujut tele.' Ndun dune 'aw chahóolel t'eh, 'et da 'o nus soo' hot'e wule da.”

Sizi 'udek'elh'az na'ut'alh

²² 'Et na'hut'alh hoh Sizi lhes yílhchoot yuba tenadedli 'ink'ez taídalhkut. 'Et yugha hoodul'eh hubugha íninla 'ink'ez ndo búlhni, “Ndi ulhchoot, 'ink'ez ah'alh. Ndi suyust'e 'int'ah.” ²³ 'Et lubot yílhchoot, 'ink'ez be'aBá “Schanailya,” yúlhni. Hubutl'ayankai 'ink'ez ts'iyawh hiyetnai. ²⁴ 'Ink'ez ndo búlhni, “Ndi 'i suzkai 'int'ah. Lhanah huba nadútelt'ih 'ink'ez ndi k'andit khunek 'i suzkai be nuhts'u nahuzíya. ²⁵ 'Et 'alha' 'un whudusni, ndi mai too 'aw doo chah zeh naóosnai ghaít'ah. Ndet dzin ts'iyannah Yak'usda buk'úne' hutet'en 'et whuts'un, 'et ndet t'eh, ndi mai too k'an natesnai.” ²⁶ 'Et Yak'usda buyun be hújun 'ink'ez ndoh dzulhyaz k'uz Olive be hóodzi whuz whehandel.

Sizi, 'en Peter 'uyúlhni, “T'esunuzínzun dutanilh”

²⁷ 'Ink'ez Sizi ndo búlhni, “K'an 'ulh'ek nuh-wheni ts'iyawh sukayátehle, 'ink'ez si sugha tintuz telhúwus, ndi Yak'usda bughunek ndutni, “Et huwa Yak'usda 'en sheep ghunli yutuzel-hghelh

'ink'ez ndi sheep ts'iyawh lhtatelwus.'

²⁸ 'Et dinadusja hukw'elh'az t'eh, 'et yun k'ut Galilee ts'ih nuhtsuh tesyalh." ²⁹ Peter ndi yúlhni, "Ts'iyannah nkaya tele, 'et whunts'ih 'aw si ilah!" ³⁰ 'Et Sizi ndi yúlhni, "Peter, njan whunaoolnih, k'an 'ulh'ek ligok dune nat 'uduténilh whutsuh, tat 'et 'T'esunuzínzun,' dutanilh." ³¹ 'Et Peter soo khunek ulhtus, 'i be ndutni, "Nyulh datésah 'et whunts'ih 'aw t'enyunuzúszun doosni ghaít'ah." 'Onghunnah yugha hoodul'eh chah ts'iyawh whuz na'a nduhútni.

Sizi, 'en Gethsemane 'et tenadedli

³² 'Et 'ilhunuh haníyeh k'et Gethsemane huwhútni ts'ih whehándel 'ink'ez Sizi yugha hoodul'eh ndo búlhni, "Njan delhúts'i. Si nye'un tenadutesdli." ³³ 'Et Peter, James 'ink'ez John teh 'o 'un hubulh when'az. 'Aw 'et buyust'e 'i be tso be teni'nelhts'it 'i buk'edilts'ut, ³⁴ 'ink'ez ndo búlhni, "Suzul tube tso sulí, 'aw 'et datesah 'et suts'un whelts'ulh ho' hoont'ah. Njan delhúts'i 'ink'ez howohle." ³⁵ 'Et 'o 'unyaz nenínya 'ink'ez nachanétno. 'Et tenadedli hoh ndutni, njan huba whusawhutelts'ulh, 'et whuz na'a senghoholts'it t'eh 'et ndoh honeh. ³⁶ 'Ink'ez ndi yúlhni, "Abba, 'aBá, nyun zeh ts'iyaintsuk nk'úne' whut'en. Ndi be dzuh nuteszut suba hoolah nahoolhtsi, 'et whunts'ih si hukwa' nuszun ilah, nyun hukwa' ninzun hukw'u na'a 'et ndoh honeh." ³⁷ 'Et ndunnah tanah yugha hoodul'eh nahunéstez hoh bughu nanja 'ink'ez Peter 'uyúlhni, "Simon nanenti hoh ih 'unint'ah? 'Aw ih 'astl'iyaz whunts'i honih ghaít'ah?" ³⁸ 'Ink'ez ndo búlhni, "Howahli tink'us nteht'uk whuch'a tenadoohdli.

Nuhyéghah be tehzoo hukwa' nahzun, 'et whunts'ih nuhyust'e latet'ah ho' 'int'ah.”³⁹ 'Et doo chah 'o 'un whenaja 'ink'ez whutsuh da tenadedli whuz na'a zeh tenadedli.⁴⁰ Doo chah zeh yugha hoodul'eh, 'en nahunéstez hoh bughu nanja 'aw huhoonih ghaít'ah 'ink'ez 'aw whé' hidooni hooyah.⁴¹ Whulh tat bughu nanja 'et ndo búlhni, “Whute sahtez 'ink'ez nalhúyis. 'Aw 'et whusawhélt's'ut, soo cho whunulh'en, yinkak dune ye', 'en dune ntsi' butl'ahítelhtelh.⁴² Dinadahdelh! 'Uztodelh! Nulh'en ndun dune se'óotekulh, 'aw 'et nyoh hiyalh.”

Sizi 'aw 'et hiyilhchoot

⁴³ 'Et 'awhuz Sizi yalhtuk hoh Judas 'en whusaínya. Ndun Judas 'en lanezi 'o 'at nanah whel'a 'en, 'ilhunuh 'int'ah. Dzuh sa inle Lizwif náwhulnuk bumoodih, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh chah, 'uda buts'un nuséya, 'ink'ez Sizi ye búts'e'onket. 'En Judas buts'un whenáhiyalh'a, 'ink'ez dune lhanah yulh údulh soh cho chah 'ink'ez tuz chah hiyellelh hoh whusahándel.⁴⁴ Héduh hoh Judas ndo búlhni, “Ilhunuh dune bunenk'us k'ut nadests'ooz, 'en wahgooh 'ink'ez bugha 'óohli hoh tóolhte!”⁴⁵ 'Et huwa Judas Sizi yughu ninya ibulh ndi yulhni, “Dahooja, Rabbi,” 'ink'ez naindunants'ooz.⁴⁶ 'Aw 'et Sizi hiyílhchoot 'ink'ez duts'o cho hiyoontun.⁴⁷ 'Et whunts'ih 'ilhunuh Sizi zih siyin soh cho hayálhtsus 'ink'ez Lizwif náwhulnuk degha nus dezti be 'ulhna, 'en yudzo k'uz habe'yalht'o.⁴⁸ 'Et Sizi ndo búlhni, “Et di ka soh cho 'ink'ez tuz chah nahle 'ink'ez 'undunust'ih hukw'u na'a

skaootéhdel? ⁴⁹ Dzin totsuk nuhwhubulh 'úst'ah 'ink'ez luglez whucho whunwhudulh'eh, 'et di ka hoh da chasulhchulh inle. 'Et whunts'ih Yak'usda bughunek dája ni whuz na'a 'uhóneh huba' hoont'ah." ⁵⁰ 'Et ts'iyawh yugha hoodul'eh hich'a sudel 'ink'ez tinta hulghaz. ⁵¹ 'Ilhunuh chilh naih ts'ut'on, 'i zeh khaíwesdúduz, 'en Sizi yuneyalh. Ndun chilh 'en 'uyoon chilhkah hiyoolhchoot. ⁵² 'Ust'et whelgai hoh naih zeh hubula k'éyano.

Sizi ndunnah naheyelh 'en hibut nihínilhya

⁵³ 'Et Sizi hiyílhchoot 'ink'ez Lizwif náwhulnuk degha nus dezti bukoo ts'ih whehíyalhti. 'Et Lizwif náwhulnuk bumoodih, dune tsuh whudelhdzulh, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz chah 'ilhuhowezdel. ⁵⁴ Peter ye niz de hubuneyalh. Lizwif náwhulnuk degha nus dezti bukoo 'et whuna'nesdutil'oo, whuz bughu danínya. 'Et howuhinli buzih natl'adedá 'ink'ez na'dunildzilh. ⁵⁵ Lizwif náwhulnuk bumoodih 'ink'ez naheyilh chah 'en hibut Sizi nihínilhti hituzelghelhl hukwa highu nahó'alh hukwa' hut'en, dune yuch'a yaoolhtuk nahóolhtelh hukwa' hut'en, 'et whunts'ih 'aw 'ilhunuh nachahilhtel. ⁵⁶ Lhanah dune huwhuts'it hoh hich'a yaílhuk, 'et whunts'ih ts'iyawh lhelhts'un na'a 'uhutni. ⁵⁷ Bulunah dune dihudíndel 'ink'ez Sizi hiba whuts'it hoh njan nduhútni, ⁵⁸ "Njan ndutni hoh nenalh 'útni, 'Njan luglez whucho dune 'uhóonla, 'et nanaóoduntesyus. 'Et hukw'elh'az tat dzin inle t'eh, 'aw dune bula be nacha'hoolil hoh 'udun na'whutesdlilh." ⁵⁹ 'Et whunts'ih 'aw ts'ah'un lhgha 'úhudooni ghaít'ah. ⁶⁰ 'Et Lizwif bunáwhulnuk degha nus dezti hubutah didinya 'ink'ez Sizi 'uyúlhni, "Ndunnah dune

nch'a yahúlhtuk daja dutenilh?" ⁶¹ 'Et whunts'ih Sizi t'edusnih 'ink'ez 'aw yachatílhtih. 'Et doo chah náwhulnuk yoodulhkut, "Nyun ih Christ 'int'ah? Yak'usda dezti buYe' inli ih?" ⁶² Sizi 'et ndi yúlhni, "A, 'en 'ust'ah, 'ink'ez nuhwheni ts'iyawh yinkak dune ye', hiyuntelh'ilh Yak'usda bugha nalhnih ts'ih sida hoh ndus de kw'us tah hanátedalh." ⁶³ 'Et ndun náwhulnuk tube hunílch'e k'et dunaih lhts'e yalhch'ul 'ink'ez njan ndutni, "Aw 'o 'un 'uyoon ts'oodolhkut ghaít'ah. ⁶⁴ Ndi bughunek Yak'usda yech'a yaílhdok, 'i dahts'o! Nuhwhuba dáhoont'ah?" 'Et ts'iyawh 'úhutni, "Daóotsah huba' hoont'ah." ⁶⁵ 'Et bulunah highá whenduninzoh, hina ka'dalh'oo 'ink'ez hiyoonukat cha' hiyulh'en 'ink'ez, "Ndan nyunézkuk?" hiyúlhni. 'Et ndunnah dune ghunli hiyílhchoot 'ink'ez 'en chah hiyoonankat.

Peter 'utni, "Sizi 'aw t'enuzúszun."

⁶⁶ 'Et Peter 'onghoh nanestl'oo bet 'ut'en hoh Lizwif bunáwhulnuk dega nus dezti ts'ekeyaz yuba 'ut'en 'ut'en, 'en wheghah úyalh. ⁶⁷ Peter na'dunildzilh yutelh'en 'ink'ez ndi yúlhni, "Nyun chah Sizi Nazareth whut'en bulh 'int'en inle." ⁶⁸ 'Et Peter 'utni, "Aw t'éoonuzúszun ndet 'uwhudini," 'ink'ez 'az whenya. Soo 'aw 'et lígok dune 'udéja. ⁶⁹ 'Et ts'ekeyaz njan 'et ya'en ndunnah hoh nuhudelhúya chah 'et ndo búlhni, "Ndunnah 'en chah 'ilhunuh 'int'ah." ⁷⁰ 'Et whunts'ih Peter doo chah, "Awundooh!" ni. 'Et 'astli'iyaz inle ndunnah hoh nahudelhúya, 'en chah Peter 'et ndi híyulhni, "Alha nyun chah 'ilhunuh 'unint'ah. Nyun chah Galilee hoont'en 'unint'ah, whuz na'a yailhtuk 'et huwa." ⁷¹ 'Et Peter 'utni, "Ndukni

bunalh, 'alha' dusni ho' dusni, ndun dune 'udáhni, 'aw nt'enuzusun!" ⁷² 'Et ligok dune whulh nat 'udeja. 'Et Peter Sizi dája yulhni whunalnik, "Ligok dune nat 'uduténilh whutsuh, 'et tat t'esunuzínzun dutenilh." 'Et huwun ni ninzut 'ink'ez intse.

15

Sizi Pilate yubut nenínya

¹ 'Et bundada 'uda Lizwif náwhulnuk moodih, dune tsuh whudelhdzulh, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduzuguz, 'ink'ez dune ba naheyilh chah, ts'iyawh yahalhtuk. 'Et Sizi hiyulhghel 'ink'ez Pilate tl'ahíyalhti. ² 'Et Pilate ndi yúlhni, "Nyun ih Lizwif hubudayi cho inli?" 'Et Sizi 'utni, "Alha' dini ho' dini." ³ Lizwif náwhulnuk moodih lhat Sizi hich'a yalhtuk, 'ink'ez hiba honts'it, 'et whunts'ih Sizi t'edusnih. ⁴ 'Et Pilate doo chah Sizi yoodulhkut, "Daóoneltsuk nk'ehuhóo'ai, 'et hubugha 'aw ih dája chadutuzanil?" ⁵ 'Et doo chah Sizi 'aw yachatíltih. 'Et Pilate buba hooncha.

Pilate Sizi datétsah whuts'uyúlh'a

⁶ Naoodezulh totsuk Lizwif butus lhuséya whunahulnih, 'et 'ilhunuh dune tsak'esda Lizwif 'utahahíyulhtih, 'en Pilate yula nadutnih. ⁷ 'Et hoh da ndunnah lhtahuwhunt'ai da dune lhutughan ts'iyawh tsak'ebahanla. Barabbas 'en chah hubutah tsak'esda dune selhghi hukwa. ⁸ Ts'iyannah 'ilhuhowezdel 'ink'ez Pilate 'uhiyúlhni, "Nawhudezulh totsuk 'ilhunuh dune tsak'esda 'en bulanadantnik. Doo chah 'et ndoneh." ⁹ 'Et ndo búlhni, "Lizwif hubudayi cho, 'en ih bulanadutesnih hukwa' nahzun?" ¹⁰ Dich'oh soo t'oonínzun Lizwif náwhulnuk

bumoodih 'oonih bugha Sizi hitl'ahíyalhti 'et huwa.
 11 'Et whunts'ih Lizwif náwhulnuk bumoodih dune huba nus hódélhti, Barabbas 'en Pilate yulanadootnih hidóoni ka. 12 'Et Pilate doo chah dune 'ilhuhowezdel ndo búlhni, “Ndun Lizwif hubudayi cho dáhni datésdlilh hukwa' nahzun?” 13 'Et tube cho 'uhíyúlhni, “Lhdulalhgus yundunilht'ah!” 14 'Et Pilate ndo búlhni, “Ndet hoh tink'us 'úja?” 'Et whunts'ih 'o nus 'uhutni, “Lhdulalhgus yundunilht'ah!” hutni. 15 'Et 'ilhuhowezdel 'en huhót'i ka Barabbas 'en Pilate huba yulanadetnik. 'Et Sizi yahíyalhtsus, 'ink'ez lhdulalhgus k'ehíyoolhtelh ka butl'ayálhti.

Nehughan Sizi highu nolhúya

16 'Et nehughan moodih* bukoo whuna'nesdutil'oo, 'i tuz ts'ih Sizi dahínilhti 'ink'ez 'onghoh nehughan ts'iyawh buka' hudáni. 17 Naiyits'uz dulk'un, 'i Sizi higha híwezduz. Whus nahínelhwut, 'i hitsi nihída'ai. 18 'Et hidélhti lahoohóolh'i, 'ink'ez 'uhíyúlhni, “Lizwif hubudayi cho sa cho khona.” 19 Duchun be hitsi ts'e' nalht'o, highá dizoh, hibut dugwútsi be nihúdulh, 'ink'ez hibut nachánuldulh cha' hiyulh'en. 20 Sizi highu núwhulhya 'ustl'e' 'uhíyínla hukw'elh'az nayits'uz dulk'un, 'i highu nahíyilchoot, 'ink'ez dich'oh bunaih be nahíyalhti. 'Aw 'et lhdulalhgus k'ehítelhtelh ts'ih hítelhti.

Sizi lhdulalhgus k'ehíyilhti

21 'Et hedulh hoh 'ilhunuh dune, Simon híyúlhni, Jerusalem ts'ih tezya. 'En hidudezdel 'ink'ez Sizi bulhdulalhgus yuba idutetilh ka, 'et nihínenyoot,

* 15:16 Ndun moodih Pilate 'int'ah.

ndun Simon, 'en Cyrene whut'en, 'en Alexander 'ink'ez Rufus 'en hube'abá 'int'ah. ²² 'Et Sizi Golgotha huwhútni ts'ih lhgha hídilhti. Ndi Golgotha 'utsints'un nez'ai hutni ho' hutni. ²³ 'Et mai too 'ink'ez yoo, myrrh hiyúlhni, hitaídenla, 'i Sizi hiyíhiyoolhnai hukwa' hiyínla, 'et whunts'ih 'aw chaitítnil. ²⁴ 'Et lhdulalghus k'ehúyilhti 'ink'ez bunaih 'i higha 'aínlih hoh lhtahiyulya. ²⁵ Bundada 9:00 'uhunet'oh bat'en Sizi lhdulalghus k'ehúyilhti. ²⁶ Ndet hukwa' hiyínla hutni, 'et 'uk'e'hanguz, 'i higha ndoh huwuhidi'ai. Ndi khunek hík'e'anguz, 'i ndutni,

Lizwif hubudayi cho, ni.

²⁷ Nanah 'uhundunut'ih chah hiyulh lhdulalghus k'ébuhilhti, 'ilhunuh bugha naílhni ts'ih 'ink'ez 'ilhunuh bughe 'intl'as ts'ih. ²⁸ 'Uda Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i whuz na'a 'uhóoja ndutni hoh, “Dune ntsi' dult'ah huninzun.” ²⁹ Dune whúghha hoh nahúdelh nohóndunul'us 'ink'ez Sizi highudloh, “Lhoonk'a! Nyun lah 'udini, 'Luglez whucho yanawhutduntanyus 'ink'ez tat dzin na'whutanlilh,' dini? ³⁰ K'an 'ahoh nanaíndaih, 'ink'ez 'ududílyih,” hiyúlhni. ³¹ Whuz na'a Lizwif náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en chah, Sizi highudloh 'ink'ez njan ndulhódutni, “Uyoon úlhyis, 'et whunts'ih dich'oh k'an 'ududoolyih ghaít'ah. ³² K'an Christ, Lizwif hubudayi cho ts'unoolh'en nanaóoja, 'et neba 'alha' 'oot'e.” 'Et ndunnah nanah hizih lhdulalghus k'ut sulhti, 'en chah highudloh.

Sizi dazsai

³³ Dzetniz 'et 'o 'un 3:00 bat'en 'uhúnet'oh keyah nduhoolhcho hoh tsahólhgus whuzdli. ³⁴ Whulh skwunlai 'o 'at dit (9) hukw'e' hunit'o, 'et Sizi soo tube cho haínzul, bughunek k'una'a 'utni, “Eloi, Eloi, lama sabachthani,” “SuYak'usda, suYak'usda, di ka suladantnik?” ni hoh 'utni. ³⁵ 'Et bulunah dune 'et nahudelhúya hoh hídants'o, 'ink'ez 'uhutni, “Nulh'en! Ndun Elijah yuka hahuyih.” ³⁶ 'Ilhunuh whusálgai, 'ink'ez duchun bulá'del'oo, 'i mai too dunink'ooz, 'i ye tóonayuzsi, 'ink'ez nduk Sizi yuza bé' yunantan, 'ink'ez 'utni, “Kw'azi'ez! Elijah tusih whusatéyalh 'ink'ez lhdulalhgus k'ut nanaítelhtelh.” ³⁷ 'Et Sizi tube cho haínzul 'ink'ez dekelh'az hanáji. ³⁸ Lizwif hubuluglez whucho njan dadelhchooz, 'i bugha nduk 'ink'ez butl'az ts'ih lhts'ench'ul. ³⁹ Nehughan moodih lhdulalhgus yubut siyin. Sizi nts'e na'a haínzul 'ink'ez dazsai 'et yunalh'en. “Ndun dune 'alha hoh Yak'usda buYe' unli,” ni. ⁴⁰ Ts'ekoo chah 'et nudelhúya yoo 'az de ts'un honilh'en. Butah Mary Magdala whut'en, 'ink'ez Mary Jamesyaz, 'ink'ez Joses bulh be'ama, 'ink'ez Salome chah. ⁴¹ 'En Sizi Galilee 'et 'ut'en hoh hiyununézdél 'ink'ez hila 'ét'en. 'Uyoon ts'ekoo lhanah chah 'et 'uhut'en. 'En Jerusalem ts'ih hahínandel.

Joseph, 'en Sizi whuyíhiyalhti

⁴²⁻⁴³ 'Aw 'et hulhgha ts'ótezut hoh Joseph, 'en Arimathea whut'en whusaínya. 'En nahéyelh tah boozi unzoo 'int'ah. 'En, Yak'usda buk'úne' whut'en, 'et hukwa ités'en. 'Et dzin nats'ulyis dzin huba lhahúdutneh 'úhoont'ah. Joseph soo budzi ulhtus 'udulhútsi hoh Pilate yubut ninínya, 'ink'ez

Sizi buyust'e yuts'un ka' dani. ⁴⁴ 'Et Pilate buba hooncha Sizi 'uda dazsai. Nehughan moodih, 'en yuka' dani 'ink'ez ndi yúlhni, “Sizi 'uda tulih dazsai?” ⁴⁵ 'Et hukw'elh'az nehughan moodih, “Alha' dazsai,” ni. 'Et Pilate, 'en Joseph 'uyúlhni, “Sizi buyust'e nailchoot.” ⁴⁶ Joseph naih dezti, 'i yonket, 'ink'ez buyust'e nanáyalhti, 'ink'ez ndi naih dezti, 'i yughá iwezduz. 'Et tse 'an whuz wheyíyalhti, 'ink'ez tse cho whudunaíndunelhmul. ⁴⁷ Mary Magdala whut'en, 'ink'ez Mary, 'en Josés be'ama bulh 'en bunalh, Sizi 'et nihínilhti.

16

Sizi dinadija

¹ Lizwif nahulyis dzin hukw'elh'az hulhgha ts'ih Mary Magdala Whut'en, 'ink'ez Salome, 'ink'ez Mary James be'ama chah, yoo sooltsun, 'i hiyónket, Sizi buyust'e hiye hítelho huba. ² Bundada 'uda hukw'enilhghel 'et 'udechoo dzin, 'et sa haín'ai hoh, ts'un k'uz hutezdel. ³ Whuz hedulh hoh 'ulhódutni, “Tse cho ts'un k'ut whudándune'ai, 'i ndan simba neba 'udun nindunoolhmelh?” ⁴ Tse 'uda 'udun nindunelmul hoh hotelh'en. Tse tube ndunincha. ⁵ 'Et tse 'an 'uhandel hoh chilh lheyul, 'i be dune unli, 'en naílnih ts'ih 'usda hoh hitelh'en. 'Et hubugha tube huba hooncha hoh hunelhújoot. ⁶ 'Et ndo búlhni, “Nulhújut ilah! T'eonúszun Sizi Nazareth whut'en, lhdulalhgus k'ehíylhti, 'en bukunáhta hoh 'aht'en. 'Aw hoolah! Dinadija ho' 'int'ah! Njan whunulh'en ilhte 'et. ⁷ 'Aw 'et nahdulh, Peter 'ink'ez 'onghunnah Sizi yugha hoodul'eh, 'en ndo hubudóohni, Sizi dája nuwhúlhni da, nuhtsuh Galilee ts'ih téyalh 'et síh

wah'en.” ⁸ 'Aw 'et tse 'an tínahalg haz 'ink'ez nahutelhúghaz tube hubughá ha'nejoot 'ink'ez 'aw dune nduchahudinil, hunelhújoot 'et huwa.

Sizi Mary Magdala whut'en yunalhts'et hainya

⁹ 'Et Sizi dinadija hukw'elh'az, Lizwif nahulyis dzin bundada 'uda 'et Sizi 'udechoo Mary Magdala whut'en, 'en choo yunalhts'et hainya. 'En skwunlai 'o 'at nankoh (7) ntsi' nudúdeh, 'i ye yáhanainanyoot ínle. ¹⁰ Sizi yulh 'út'en inle hík'enudle, 'ink'ez hutso hoh hubughu ninya 'ink'ez ndo budáni, ¹¹ Sizi khuna hoh ya'en, 'et whunts'ih 'aw huba 'alha' cha'dusnih.

Sizi nanah yugha hoodul'eh hubunalhts'et hainya

¹² 'Et hukw'elh'az Sizi 'uts'un na'a be hóodet'en, nanah 'uts'un keyah ts'ih he'us hoh hubunalhts'et hainya. ¹³ Hoh wheha'az, 'onghunnah hubulh náwhuhulnuk 'aw huba 'alha' cha'hudusnih.

Sizi lanezi 'o 'at 'ilhunuh hubunalhts'et hainya

¹⁴ 'Et hukw'elh'az Sizi yugha hoodul'eh lanezi 'o 'at 'ilhunuh (11) na'hut'alh hoh hubunalhts'et hainya. 'Et 'aw be 'alha' hoont'ah, 'i चाहित'ih 'ink'ez 'uts'un 'uhuninzun. 'Et huwa ndunnah hiya'en 'aw huba 'alha' cha'hudusnih, 'et Sizi hukwa' hubudáni, ¹⁵ 'ink'ez ndo búlhni, “Yinkak ndulhcho hoh náhdelh, 'ink'ez khunek unzoo, 'i ts'iyawh yinkak dune wheóobunullhtun. ¹⁶ Ndan huba 'alha' hoont'ah, 'ink'ez too be 'úlya t'eh, 'en dutejih. Ndan huba 'alha' cha'hoot'ah, 'en hoontsi' hukw'u na'a huba ne'whutet'ilh. ¹⁷ Ndunnah huba 'alha' 'ust'ah, 'en be úlhtus hubugha ootés'alh. Si soozi bugha ntsi' nududeh, 'i

dune ts'uh hanáhiyunteyulh. K'an khunek 'i cha be yahutelhtuk. ¹⁸ Tl'ughus ntsi' hiyílhchoot, k'us poison hétnai t'eh, 'et whunts'ih 'aw dachahutesnil. 'Ink'ez hunduda butsi k'ehudilnih, 'en chah soo ná'hutetnilh.”

Sizi yak'uz whenaja

¹⁹ 'Et hukw'elh'az 'et Sizi neMoodihti dune hubulh yálhtuk 'ustl'e' 'udéja hoh, 'et yak'uz whenája 'ink'ez Yak'usda bugha nálnih ts'ih nátl'adeda. ²⁰ Yugha hoodul'eh 'en ndulhcho nahúdelh, 'ink'ez ndi khunek unzoo 'i be dune bulh yahúlhtuk. 'Et neMoodihti hubulh 'út'en 'ink'ez be úlhtus, 'i hubutl'aida'ai, 'et huwa bughunek be yahulhtuk, 'alha' hutni ho' hutni. 'Et ndoh honeh.

**Yak'usda bughunek: k'andit khunek neba
lhaidinla
New Testament in Carrier, Southern (CA:caf:Carrier,
Southern)**

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Carrier, Southern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Carrier, Southern [caf], Canada

Copyright Information

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Carrier, Southern

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f3f87939-bb58-59c1-9788-d872c7ab79b0